

OSNOVNA ŠOLA BRATOV LETONJA
ŠMARTNO OB PAKI

ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE

RAZISKOVALNA NALOGA

DOM JE TAM, KJER SI SREČEN

Migracijska podoba Šmartnega ob Paki

MLADI ZGODOVINARJI OŠ BRATOV LETONJA

ŠMARTNO OB PAKI

Mentorica: Darja Kugonič

Šmartno ob Paki, marec 2018

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	6
2 METODOLOGIJA DELA	8
3 MIGRACIJE V OBČINI ŠMARTNO OB PAKI.....	9
3.1 PRISELJEVANJE V OBČINO ŠMARTNO OB PAKI.....	10
PRISELJEVANJE IZ TUJINE.....	10
PRISELJEVANJE IZ DRUGIH OBČIN	12
3.2 OSELJEVANJE IZ OBČINE ŠMARTNO OB PAKI.....	14
ODELJEVANJE V TUJINO.....	14
ODELJEVANJE V DRUGE OBČINE.....	14
3.3 SKUPNI SELITVENI PRIRAST	15
3.4 DNEVNE MIGRACIJE	17
3.5 POVZETEK IN UGOTOVITVE	18
4 ANALIZA ANKETE: MIGRACIJE MED OBČANI ŠMARTNEGA OB PAKI.....	20
4.1 POVZETEK IN UGOTOVITVE	28
5 PODOBE MIGRACIJ PO MERI ŽIVLJENJSKIH ZGODB	30
5.1 OSEBNE ZGODBE PRISELJENIH V ŠMARTNO OB PAKI	31
5.2 OSEBNE ZGODBE OSELJENIH IZ ŠMARTNEGA OB PAKI.....	33
5.3 PRISILNE IZSELITVE UKRADENIH OTROK MED 2. SVETOVNO VOJNO	42
5.4 ŽIVLJENJE OTROK PRISELJENIH STARŠEV	43
5.5 POVZETEK IN UGOTOVITVE	43
6 ZAKLJUČEK.....	46
7 ZAHVALA.....	50
8 VIRI IN LITERATURA	51
9 PRILOGE.....	53
PRILOGA 1: ANKETA	53
PRILOGA 2: VPRAŠANJA ZA INTERVJU.....	55
PRILOGA 3: REZULTATI ANKET	58

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Delež oddanih anket po starostnih skupinah.....	20
Graf 2: Delež oseb, ki so se že selile.....	21
Graf 3: Število oseb, ki so se že selile po starostnih skupinah.....	21

Graf 4: Število menjav stalnega bivališča med vsemi anketiranci.....	22
Graf 5: Število menjav začasnega bivališča med vsemi anketiranci.....	22
Graf 6: Vzroki selitev, število odgovorov vseh anketirancev.....	23
Graf 7: Vrste selitev glede na prostor, število odgovorov vseh anketirancev.....	24
Graf 8: Selitve med različnimi državami, število odgovorov vseh anketirancev.....	24
Graf 9: Število kilometrov v okviru dnevnih migracij, delež odgovorov vseh anketirancev.....	25
Graf 10: Delež priseljenih v Slovenijo med vsemi anketiranci.....	26
Graf 11: Razlogi priseljevanja v Slovenijo med vsemi anketiranci (število).....	26
Graf 12: Država bivanja pred selitvijo v občino Šmartno ob Paki, delež odgovorov vseh anketirancev.....	26
Graf 13: Delež vseh anketirancev, ki razmišlja o selitvi.....	27
Graf 14: Razlogi razmišljanja o selitvi med vsemi anketiranci (število).....	27

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število priseljenih v občino Šmartno ob Paki po letu prve priselitve (spol – skupaj).....	10
Tabela 2: Priseljeni iz tujine v občino Šmartno ob Paki (število, letno, spol – skupaj).....	11
Tabela 3: Prebivalci občine Šmartno ob Paki s prvim prebivališčem v tujini, 2011–2015, (število, spol – skupaj).....	12
Tabela 4: Število priseljenih v občino Šmartno ob Paki iz drugih občin (število, letno, spol – skupaj).....	13
Tabela 5: Število odseljenih prebivalcev iz občine Šmartno ob Paki v tujino in druge občine (število, letno, spol – skupaj).....	15
Tabela 6: Selitveni prirast s tujino, občinami in skupni selitveni prirast v občini Šmartno ob Paki (število, letno, spol – skupaj).....	16

Tabela 7: Število medobčinskih delovnih migrantov z bivališčem v občini Šmartno ob Paki in število delovnih migrantov v občini Šmartno ob Paki iz drugih občin (brez kmetov, spol – skupaj).....18

KAZALO SLIK

Slika 1: Migracije.....	5
Slika 2: Migracije so globalni pojav.....	6
Slika 3: Pojmi, povezani z migracijami.....	7
Slika 4: Lega občine Šmartno ob Paki.....	9
Slika 5: Migracijsko gibanje.....	17
Slika 6: Priseljevanje v občino Šmartno ob Paki	19
Slika 7: Priseljevanje v občino Šmartno ob Paki iz tujine.....	29

SEZNAM OKRAJŠAV

%	odstotek
itd.	in tako dalje
km.	kilometer
l.	leto
MO	mestna občina
oz.	oziroma
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
SURS	Statistični urad Republike Slovenije

Kako dolgo mora človek bivati v tujem, drugem, novem okolju, da postane migrant? Je dovolj leto, dve, pet, deset, 13 let ali šteje le grob na tuji grudi? Kako daleč od doma je treba bivati? Je dovolj najbližje mesto? In če ni, zadostuje več tisoč kilometrov oddaljeno mesto na drugem kontinentu, a v isti državi (iz Moskve v Novosibirsk)? Kaj pa selitev znotraj istega kraja, ki leži v dveh državah (iz slovenske (Nove) Gorice v italijansko, čez nepredstavljljive socialne meje (iz favel v četrt milijonarjev), čez goreče religiozne, kulturne meje (iz judovskega v muslimanski Jeruzalem, iz turškega v grški del Nikozije)? Kaj pravzaprav šteje: fizična, socialna, kulturna, etnična, jezikovna razdalja; prečkanje kulturnih, političnih, socialnih, jezikovnih in še kakšnih meja? Ali če se vprašamo drugače: kaj je večji migracijski podvig, večje selitveno dejanje, selitev velemestneža iz nebotičnika v velemestni nebotičnik na drugi strani zemeljske žoge ali selitev – skozi tisočletja – v pragozdu rojenega Indijanca v najbližje mesto (na primer iz organskega deževnega gozda v bližnjo betonsko prestolnico Brazilijo)? Kaj pa kadar se selijo meje in ne ljudje – bi bila lahko tudi to neke vrste migracija? In kaj če doma, domovine sploh ni – je kot pri nomadih danes tukaj, jutri tam?¹

Slika 1: Migracije.

Vir: National migration series. Dostopno na: <https://blog.id.com.au/tag/migration/>, 14. 2. 2018.

¹ Mlekuž, ABC migracij, str. 8.

1 UVOD

Ko nas je mentorica pri zgodovinskem krožku seznanila z razpisano temo, je bil za večino od nas pojem migracije relativno znan. Zanje smo slišali iz različnih medijev. Vsi smo se spomnili na kolone migrantov, ki so v letih 2015 in 2016 v večjem številu prečkali našo državo. Tako smo migracije povezovali s tragičnimi zgodbami ljudi, ki bežijo pred vojno, preganjanjem, nasiljem, revščino in na svoji poti v boljšo prihodnost izgubijo dostojanstvo, mnogi tudi življenje. Migracije smo povezovali s kilometrskimi ograjami iz bodeče žice kot poskus zaustavitve kolon migrantov oz. kot poskus reševanja migrantske krize s strani države. Tako so imele migracije med nami negativen predznak, h kateremu je prispeval še prisoten strah, sovražnost in nasilje nad tujci in sploh nad vsemi, ki so drugačni.

Le redki med nami so vedeli, da migracije niso povezane samo z vojnami, nasiljem, s trpljenjem in tragičnimi zgodbami ljudi na poti v boljše življenje. Ob pregledu različne literature smo se naučili, da so migranti tudi tisti, ki se selijo zaradi študija, zaposlovanja, ustvarjanja doma in družine, nenazadnje zaradi radovednosti in želje po avanturah, novih izkušnjah in znanju ... Da so migracije lahkočasne ali stalne, prostovoljne, pa tudi prisilne, zakonite in nezakonite, registrirane in neregistrirane, glede na prostor selitve pa notranje in zunanje, pri čemer lahko gre za selitve posameznikov, posameznih družbenih skupin ali družbenih skupnosti. Naučili smo se, da migracije niso samo fizični premiki čez državne, regionalne, krajevne meje ali znotraj meja, so tudi premiki, ki spreminjajo družbo, kulturo, skupnosti, ljudi ...

Tako smo ugotovili, da so migracije del nas vseh – tako ali drugače, da so ljudje prihajali in odhajali že od nekdaj. Danes pa postajajo s svojimi številnimi obrazi izziv na svetovni ravni, izziv vsake države, manjšega kraja, pa tudi slehernega izmed nas.

Raziskovalna naloga je tako v nas mladih raziskovalcih kakor tudi pri starejših prebudila paleto različnih spominov in občutij. Osebne zgodbe naših občanov, priseljenih in odseljenih, so se dotaknile vsakega izmed nas. Končno smo mnogi med nami spoznali, kdo so naši sosede, stari starši, znanci, ob vsem tem pa smo odkrivali še pisano podobo in bogastvo našega kraja. Spoznali smo, da migracij ne moremo strniti le v številke in druge objektivne podatke, migracije pišejo in spreminjajo osebne zgodbe ljudi.

Slika 2: Migracije so globalni pojav.

Vir: The truth about migration: how it will reshape our world, Dostopno na:

<https://www.newscientist.com/article/mg23030680-700-the-truth-about-migration-how-it-will-reshape-our-world/>, 15. 2. 2018.

Slika 3: Pojmi, povezani z migracijami. (Izdelala Nika Kačičnik)

2 METODOLOGIJA DELA

Raziskovalno nalogo smo razdelili na tri dele:

V prvem delu smo z analizo podatkov Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) in Demografske študije za občino Šmartno ob Paki raziskali in predstavili glavne značilnosti migracij v občini Šmartno ob Paki v obdobju 1995–2016 (v nadaljevanju obravnavano obdobje).

Pri tem smo želeli potrditi ali ovreči naslednje hipoteze:

- V občino Šmartno ob Paki se je več ljudi priselilo kot odselilo.
- V občini prevladujejo notranje migracije.
- Največ priseljencev iz tujine prihaja iz držav bivše Jugoslavije.

V nadaljevanju smo izdelali anketo, s katero smo želeli ugotoviti, ali so se občani Šmartnega ob Paki v svoji daljni ali bližnji preteklosti kdaj selili ter kakšni so bili vzroki in vrste njihovih selitev. Od tistih, ki so se v občino Šmartno ob Paki priselili, pa smo želeli izvedeti, zakaj so izbrali naš kraj. Zanimalo nas je tudi, ali občani morda v svoji prihodnosti načrtujejo selitev in kateri so razlogi zanjo.

Z anketo smo želeli potrditi ali ovreči naslednje hipoteze:

- Večina anketirancev se je v svoji preteklosti selila.
- Migracije so najpogostejši pojav med starostno skupino 16–65 let.
- Večkrat so se selile ženske.
- Več anketirancev je zamenjalo stalno kot pa začasno bivališče.
- Najpogostejši razlog selitev so ustvarjanje doma in družine.
- Glede na prostor prevladujejo migracije med različnimi občinami znotraj iste regije.
- V okviru dnevne migracij prevladujejo tiste do 50 km.
- Večina anketirancev se je v občino Šmartno ob Paki priselila, ne pa tudi v Slovenijo.
- Večina anketirancev ne razmišlja o selitvi.

V zadnjem delu raziskovalne naloge pa smo predstavili osebne zgodbe posameznikov, ki so zapustili domače okolje Šmartnega ob Paki in tistih, ki so se v Šmartno ob Paki priselili. K pogovoru smo povabili tudi občane, ki se zaradi narave svojega dela ali samega načina življenja pogosto selijo, in učence naše šole, katerih starši so tuji priseljenci. Pri izbiri intervjuvancev smo se omejili na zunanje migracije. Zaupali so nam svoje osebne zgodbe, s pomočjo katerih smo poskušali poiskati odgovor na vprašanje, kaj pomeni biti migrant in med različnimi vrstami migracij poiskati skupne značilnosti.

3 MIGRACIJE V OBČINI ŠMARTNO OB PAKI

Občina Šmartno ob Paki je postala samostojna občina leta 1994 z razdelitvijo občine Velenje na tri nove občine: MO Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Občina sodi v okvir Savinjske statistične regije. Meri 18 km² in se po površini med slovenskimi občinami uvršča na 204. mesto. Konec leta 2017 je imela občina 3.212 prebivalcev. Občino sestavljajo naselja Šmartno ob Paki, Gorenje, Paška vas, Rečica ob Paki, Podgora, Mali Vrh, Veliki Vrh, Gavce, Skorno in Slatina. V občini Šmartno ob Paki razen tovarne Keramika v Gorenju, ki spada pod okrilje Gorenja Notranja oprema, nimamo večjih proizvodnih obratov. Občina ima nekaj deset podjetji, ki zaposlujejo večje število delavcev in ustvarijo visoke prihodke. Vsega skupaj ima v občini registriran sedež 36 družb z omejeno odgovornostjo.²

Slika 4: Lega občine Šmartno ob Paki.

Vir: Občina Šmartno ob Paki – Wikipedija, prosta enciklopedija,
https://sl.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dina_%C5%A0martno_ob_Paki, 15. 2. 2018.

Z analizo podatkov Statističnega urada Republike Slovenije in ob pregledu Demografske študije za občino Šmartno ob Paki smo raziskali in predstavili osnovne značilnosti migracij v obdobju 1995–2016 (v nadaljevanju obravnavano obdobje).

Pri tem smo želeli potrditi ali ovreči naslednje hipoteze:

- V občino Šmartno ob Paki se je več ljudi priselilo kot odselilo.
- V občini prevladujejo notranje migracije.
- Največ priseljencev iz tujine prihaja iz držav bivše Jugoslavije.

² Predstavitev občine. Dostopno na: Občina Šmartno ob Paki, <http://www.smartnoobpaki.si/predstavitev>, 15. 2. 2018.

3.1 PRISELJEVANJE V OBČINO ŠMARTNO OB PAKI

V obdobju 1995–2016 se je v občino Šmartno ob Paki priselilo 2.437 oseb, od tega 217 iz tujine, (predvsem iz območij nekdanje Jugoslavije) in 2220 iz drugih občin (večinoma sosednjih občin, MO Velenje in Šoštanja³). Število priseljenih je skozi leta naraščalo (od leta 1995 do 2010 se je na območje občine priselilo 1338 ljudi, kar je predstavljalo glede na število več kot 40 % prebivalstva⁴, leta 2016 pa 75 % prebivalstva).

Pri priseljencih iz tujine prevladujejo predvsem moški, pri tistih iz drugih območij Slovenije pa sta deleža spolov precej izenačena. Glede na starost prevladujejo med priseljenimi stari med 40. in 55. letom in njihovi otroci do 20 leta starosti.⁵

PRISELJEVANJE IZ TUJINE

V obdobju 1995–2016 se je v občino Šmartno ob Paki priselilo 2.437 oseb, od tega 217 iz tujine, (predvsem iz območij nekdanje Jugoslavije). Delež priseljenih iz tujine je tako med vsemi priseljenimi znašal okoli 9 % .

Prvi porast priseljevanje tujih državljanov je občino Šmartno ob Paki zajel med letoma 1971 in 1980, le-ta se je še stopnjeval in večal v obdobju 1981–1991, ko je dosegel vrh. Migracijsko gibanje se je nato zmanjšalo.

Obdobje	1952 in prej	1953 – 1960	1961 – 1970	1971 – 1980	1981 – 1991	1992 – 1996	1997 – 2001
Število priseljenih	11	4	16	32	36	7	8

Tabela 1: Število priseljenih v občino Šmartno ob Paki po letu prve priselitve (spol – skupaj).

Vir: Popis 2002, Priseljenci v Slovenijo po letu prve priselitve in spolu, občine, Slovenija. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/DataSort.asp?Matrix=05W1010S&timeid=201832530240&lang=2&noofvar=3&numberstub=2&NoOfValues=7>, 3. 3. 2018.

Trend pospešenega naraščanja priseljevanja iz tujine se je ponovno pričel po vstopu Slovenije v EU, v letu 2004 in dosegel vrh leta 2009 (ko se je priselilo 32 oseb). V obdobju 2010–2016 se je pričelo število priseljencev iz tujine zmanjševati, gibalo se je med 6 do 15 priseljenih oseb in je v povprečju znašalo 10 priseljenih na leto. Med naraščanjem in padanjem število priseljencev ni doživljalo večjih nihanj.⁶

Finančna kriza ni vplivala na priseljevanje iz drugih občin, se je pa zmanjšalo priseljevanje iz tujine, ki je od leta 2003 do 2009 vseskozi naraščalo.

³ Kotnik, Demografska študija za občino Šmartno ob Paki, str. 24.

⁴ Kotnik, Demografska študija za občino Šmartno ob Paki, str. 21.

⁵ Prav tam, str. 22.

⁶ Selitveno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 3. 3. 2018.

Leto priseljevanja	Število priseljenih v občino Šmartno ob Paki iz tujine (spol – skupaj)
1995	4
1996	0
1997	0
1998	6
1999	5
2000	4
2001	1
2002	7
2003	4
2004	6
2005	12
2006	19
2007	20
2008	24
2009	32
2010	15
2011	13
2012	6
2013	10
2014	12
2015	8
2016	9

Tabela 2: Priseljenci iz tujine v občino Šmartno ob Paki (število, letno, spol - skupaj).

Vir: Selitveno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/DataSort.asp?Matrix=05I2002S&timeid=2018326474990&lang=2&noofvar=3&numberstub=1&NoOfValues=22>, 3. 3. 2018.

Kdo so bili priseljeni tujci oz. kakšna je bila narodnostna sestava prebivalcev po priseljevanju iz tujine smo poiskali iz podatkov Popisa 1991 in Popisa 2002.

Iz Popisa 1991, če upoštevamo le **narodnostno opredeljene** posameznike (teh je bilo 2600), (izključimo kategorije neznano, niso želeli odgovoriti, narodno neopredeljeni, regionalna pripadnost – takih je bilo 38), je razvidno, da je ob popisu prebivalstva leta 1991 v Šmartnem ob Paki živelo 2517 Slovencev, 49 Hrvatov, 22 Srbov, 10 muslimanov, 2 Makedonca, 1 oseba pa se je opredelila za Jugoslovana.⁷

Podatki Popisa 2002, če upoštevamo le **narodnostno opredeljene posameznike**, teh je bilo 2774, (izključimo kategorije neznano, niso želeli odgovoriti, narodno neopredeljeni – teh je

⁷ Popis 1991. Prebivalstvo po narodni pripadnosti, občine, Slovenija. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 3. 3. 2018.

bilo 165), dajejo sledečo podobo narodnostne sestave občine Šmartno ob Paki: med narodno opredeljenimi, se je za Slovence opredelilo 2652 prebivalcev, 92 pa se jih je uvrstilo v kategorijo narodno opredeljeni drugi.⁸

Za nekoliko zgovornejši oris podobe narodnostne sestave ob Popisu 2002 lahko poleg merila narodnostne samoopredelitve uporabimo tudi **podatke o maternem jeziku**, saj sta narodnostna in jezikovna identiteta tesno povezani – veliko bolj kot narodnost in verska opredelitev.⁹ Po podatkih Popisa 2002 je v Šmartnem ob Paki 2740 prebivalcev izbralo za svoj materni jezik slovenski jezik, 61 hrvaški, 27 srbski, 16 srbsko-hrvaški, 9 bosanski, 8 albanski in 3 madžarski (izključili smo kategorije zaupno, neznano, drugi).¹⁰

Toda narodnostna in jezikovna samoopredelitev nam ne dajete dejanske narodnostne sestave prebivalcev, ker nanju vplivajo številni osebni dejavniki posameznikov.¹¹

Po podatkih Popisa 2002 so priseljeni iz tujine predstavljali 4 % prebivalcev. Glede na **državo prvega prebivališča** so prihajali iz BIH (45 priseljenih), Hrvaške (25 priseljenih), Jugoslavije (25 priseljenih) in iz držav Evropske unije (15 priseljenih, izključili smo kategorije zaupno).¹²

Podatki SURSA nam pokažejo migracijsko podobo tudi za leti 2011 in 2015. V tem obdobju je zaznati trend povečevanja števila priseljencev iz Evrope (največji trend iz držav EU) in zmanjševanje priseljencev iz nekdanjih držav SFRJ.¹³

LETO	Države nekdanje SFRJ	Države EU	Druge evropske države	Ostale države
2011	176	21	8	0
2015	137	44	12	1

Tabela 3: Prebivalci občine Šmartno ob Paki s prvim prebivališčem v tujini, leta 2011 in 2015 (število, spol - skupaj).

Vir: Priseljeni v Slovenijo po državi prvega prebivališča, občine, Slovenija. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/DataSort.asp?Matrix=05E4030S&timeid=2018326465847&lang=2&noofvar=3&numberstub=1&NoOfValues=4> 1, 5. 3. 2018.

PRISELJEVANJE IZ DRUGIH OBČIN

V obdobju 1995–2016 se je v občino Šmartno ob Paki priselilo 2220 oseb. Delež priseljenih iz drugih občin je tako med vsemi priseljenimi znašal okoli 69 % .

⁸ Popis 2002, Prebivalstvo po narodni pripadnosti, občine, Slovenija. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 3. 3. 2018.

⁹ Bučar Ručman, Migracije in kriminaliteta, str. 216.

¹⁰ Popis 2002, Prebivalstvo po maternem jeziku, občine, Slovenija. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 4. 3. 2018.

¹¹ Bučar Ručman, Migracije in kriminaliteta, str. 213 – 214.

¹² Popis 2002, Priseljeni v Slovenijo po državi prvega prebivališča in spolu, občine, Slovenija. Dostopno na SURS: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 4. 3. 2018.

¹³ Prebivalci s prvim prebivališčem v tujini po območju prvega prebivališča, občine, Slovenija, večletno. Presečni pregledi vsebin, občine. Dostopno na: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 4. 3. 2018.

Število priseljencev v občino Šmartno ob Paki iz drugih občin je v obdobju 1995–2016 nihalo med 28 in 62 osebami (izmenjevala so se leta rahle rasti in padanja). Tako se je povprečno na leto v tem obdobju priselilo 52 oseb. Daljši trend naraščanja priseljevanja iz drugih občin je opazen v obdobju 2006–2011. Leta 2011 je doseglo vrhunec, ko se je iz drugih občin priselilo 186 priseljencev. Sledijo obdobja rahle rasti in padanja. Povprečno letno število priseljenih v obdobju 2012–2016 je naraslo in tako znašalo 171 priseljenih oseb (gibalo se je med 138 in 185 priseljenimi osebami).¹⁴

V zadnjih letih je opazen trend preseljevanja prebivalstva iz bližnjega Velenja (MO Velenje) na obrobje mesta (podeželje) v občino Šmartno ob Paki.¹⁵

Leto priseljevanja	Število priseljenih v občino Šmartno ob Paki iz drugih občin (spol – skupaj)
1995	42
1996	57
1997	28
1998	57
1999	58
2000	55
2001	50
2002	62
2003	46
2004	60
2005	58
2006	78
2007	79
2008	128
2009	160
2010	161
2011	186
2012	185
2013	183
2014	172
2015	177
2016	138

Tabela 4: Število priseljenih v občino Šmartno ob Paki iz drugih občin (število, letno, spol – skupaj).

Vir: Selitveno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno. Dostopno na: SURS,

<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/DataSort.asp?Matrix=05I2002S&timeid=201832625657&lang=2&noofvar=3&numberstub=1&NoOfValues=22>, 5. 3. 2018.

¹⁴ Selitveno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno. Dostopno na: SURS,

<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 5. 3. 2018.

¹⁵ Kotnik, Demografska študija za občino Šmartno ob Paki, str. 25.

3.2 ODSSELJEVANJE IZ OBČINE ŠMARTNO OB PAKI

V obdobju 1995–2016 se je iz občine Šmartno ob Paki odselilo 2045 oseb, od tega 161 v tujino in 1884 v druge občine.¹⁶

V letih po osamosvojitvi je bilo med odseljenimi vedno več mladih, predvsem tistih z višjo in visoko izobrazbo, ki zaradi ekonomsko-socialnih vzrokov zapuščajo domače okolje. Delež njihovega odseljevanja sicer še ni dosegel takšnih razsežnosti kot v nekaterih drugih delih Slovenije. Po deležu odseljenih glede na spol v zadnjih letih ni zaznati večjih razlik, res pa je, da se je v druge dele Slovenije odselilo nekoliko več žensk, v tujino pa moških.¹⁷

ODSELJEVANJE V TUJINO

Prvi porast odseljevanja iz občine Šmartno ob Paki v tujino je zaslediti leta 2000, ko se je v tujino odselilo 14 oseb. Pred tem so se v obdobju petih let v tujino preselile le 3 osebe. Največ oseb v zaporedju dveh let se je odselilo v obdobju 2009–2010, to je 40 oseb. Sicer pa se je število odseljenih v obdobju 1995–2016 gibalo med 0 in 21 osebami, kar v povprečju znaša 7 oseb na leto.¹⁸

ODSELJEVANJE V DRUGE OBČINE

Do leta 2005 se izmenjujejo leta naraščanja in padanja **odseljenih oseb iz občine Šmartno ob Paki v druge občine**; med številom odseljenih ni opaziti izrazitih odstopanj. Ti se gibljejo med 23 in 50 odseljenih oseb, kar v povprečju znaša 31 odseljenih oseb na leto. Število odseljenih pa prvič strmo naraste leta 2008, in sicer na 160 oseb. V obdobju 2008–2016 se izmenjujejo leta naraščanja in padanja števila odseljenih oseb, njihovo število se giblje med 130 in 189, kar v povprečju znaša 165 oseb na leto.¹⁹

¹⁶ Selitveno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 5. 3. 2018.

¹⁷ Kotnik, Demografska študija za občino Šmartno ob Paki, str. 22.

¹⁸ Selitveno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 5. 3. 2018.

¹⁹ Prav tam.

Leto odseljevanja	Število odseljenih iz občine Šmartno ob Paki v tujino (spol – skupaj)	Število odseljenih iz občine Šmartno ob Paki v druge občine (spol – skupaj)
1995	0	25
1996	0	31
1997	0	23
1998	3	35
1999	0	36
2000	14	24
2001	0	25
2002	1	50
2003	3	30
2004	3	22
2005	4	27
2006	8	33
2007	15	41
2008	3	160
2009	19	130
2010	21	159
2011	6	160
2012	5	173
2013	18	179
2014	12	189
2015	11	166
2016	15	166

Tabela 5: Število odseljenih prebivalcev iz občine Šmartno ob Paki v tujino in druge občine (število, letno, spol – skupaj).

Vir: Selitveno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/DataSort.asp?Matrix=05I2002S&timeid=201832633884&lang=2&noofvar=3&numberstub=1&NoOfValues=2>, 5. 3. 2018.

3.3 SKUPNI SELITVENI PRIRAST

Eden od kazalnikov selitev je poleg števila odseljenih in priseljenih tudi skupni selitveni prirast, ki predstavlja razliko med številom priseljenih in odseljenih na določenem območju v koledarskem letu, tako med občinami kot tudi s tujino.

Za občino Šmartno ob Paki je v obdobju 1997–2007 značilen pozitiven skupni selitveni prirast, ki se je gibal med 5 in 56 priseljenimi osebami več kot odseljenimi. Leta 2008, je zaznati njegov prvi globok padec v negativno (zaradi visokega deleža odseljenih oseb v druge občine), toda že v naslednjem letu doseže stopnjo pred padcem. V obdobju 2009–2016 je doživljal visoke padce in vzpone. Gibal se je med -11 in 22 osebami. Negativni skupni selitveni prirast je

dosegel najvišjo stopnjo leta 2016 (odselilo se je 34 oseb več, kot se jih je priselilo), ko je le-ta posledica tako visokega negativnega selitvenega prirast s tujino kot tudi med občinami.²⁰

Najvišji skupni pozitivni selitveni prirast je občina Šmartno ob Paki dosegla l. 2006, ko je le-ta znašal 56 oseb. V tem letu sta hkrati dosegla najvišjo stopnjo tako selitveni prirast med občinami (45) kot tudi s tujino (11).²¹

Skupni selitveni prirast se je v obdobju 1995–2016 gibal med -11 in 56 in je znašal povprečno 18 priseljenih oseb več kot odseljenih.²²

Leto	Selitveni prirast med občinami	Selitveni prirast s tujino	Skupni selitveni prirast v občini Šmartno ob Paki
1995	17	4	21
1996	26	0	26
1997	5	0	5
1998	22	3	25
1999	22	5	27
2000	31	-10	21
2001	25	1	26
2002	12	6	18
2003	16	1	17
2004	38	3	41
2005	31	8	39
2006	45	11	56
2007	38	5	43
2008	-32	21	-11
2009	30	13	43
2010	2	-6	-4
2011	26	7	33
2012	12	1	13
2013	4	-8	-4
2014	-17	0	-17
2015	11	-3	8
2016	-28	-6	-34

Tabela 6: Selitveni prirast s tujino, občinami in skupni selitveni prirast v občini Šmartno ob Paki (število, letno, spol – skupaj).

Vir: Selitveno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/DataSort.asp?Matrix=05I2002S&timeid=2018326113550&lang=2&noofvar=3&numberstub=1&NoOfValues=3>, 6. 3. 2018.

²⁰ Selitveno gibanje prebivalstva po: občine, Slovenija, letno. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 6. 3. 2018.

²¹ Prav tam.

²² Prav tam.

3.4 DNEVNE MIGRACIJE

Glavna razloga dnevnih migracij sta zaposlitev in šolanje izven kraja bivanja.

Število oseb, ki hodi iz občine Šmartno ob Paki na delo v druge občine, se v zadnjih letih povečuje in je v letu 2016 doseglo vrh (na delo v druge občine je hodilo 1167 od 1352 delovno aktivnih prebivalcev, torej le 185 prebivalcev je bilo zaposlenih v občini svojega bivališča).²³

Povečuje pa se tudi število občin, kamor hodijo na delo (leta 2000 je bilo takšnih 30, 2010 pa 51 občin). Za območje občine Šmartno ob Paki (gledano z vidika občine kot celote in vidika prebivalcev občine) je značilno, da potekajo najintenzivnejši dnevni migracijski tokovi v okvirih Šaleške doline (Velenje – Šoštanj) ter Zgornje in Spodnje Savinjske doline (Mozirje, Nazarje, Celje, Žalec), vendar se v zadnjem obdobju povečuje tudi dnevna migracija v Ljubljano.²⁴

Kljub dejstvu, da ima občina Šmartno ob Paki malo delovnih mest, je v občino Šmartno ob Paki v letu 2016 zaradi dela vsakodnevno prihajalo 262 delavcev (največ v obdobju med letoma 2010 in 2016) iz več kot dvajsetih slovenskih občin, največ iz drugih občin Savinjske statistične regije (Velenje, Šoštanj, Braslovče, Žalec, Polzela, Mozirje itd.).²⁵,²⁶

Delež tistih, ki na delo odhajajo drugam, se je večal nekoliko počasneje od deleža tistih, ki na delo v občino prihajajo, ta je v obdobju 2013–2016 naraščal.

Podobno kot pri delovnih je tudi večina s šolanjem povezanih dnevno migracijskih tokov usmerjenih proti večjim središčem. Lahko bi dejali, da s šolanjem (izjema je OŠ) povezani migracijski tokovi sovpadajo z dnevnimi delovnimi migracijskimi tokovi. Dijaki in študentje se izobražujejo izven občine bivanja. Dijaki predvsem v bližnjih Velenju in Celju, medtem ko študentje v Ljubljani, Mariboru, v zadnjem času pa tudi Kopru, Novi Gorici in Velenju.²⁷

Slika 5: Migracijsko gibanje.

Vir: Migration, mobility and social policy. Dostopno na: <https://www.migration.unt.edu.mk/>, 23. 3. 2018.

²³ Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov), medobčinski delovni migranti, občine, Slovenija, letno. Dostopno na: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 9. 3. 2018.

²⁴ Kotnik, Demografska študija za občino Šmartno ob Paki, str. 26.

²⁵ Prav tam.

²⁶ Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov), medobčinski delovni migranti, občine, Slovenija, letno. Dostopno na: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>, 9. 3. 2018.

²⁷ Demografska študija za občino Šmartno ob Paki, str. 31.

Leto	Število medobčinskih delovnih migrantov s stalnim bivališčem v Šmartnem ob Paki	Število delovnih migrantov v občini Šmartno ob Paki iz drugih občin
2000	1016	114
2001	1046	79
2002	934	185
2003	946	194
2004	975	194
2005	995	193
2006	1014	229
2007	1064	237
2008	1139	209
2009	1155	184
2010	1083	180
2011	1123	202
2012	1128	186
2013	1138	183
2014	1111	214
2015	1120	242
2016	1167	262
2017	1189	263

Tabela 7: Število medobčinskih delovnih migrantov z bivališčem v občini Šmartno ob Paki in število delovnih migrantov v občini Šmartno ob Paki iz drugih občin (brez kmetov, spol – skupaj).

Vir: Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov), medobčinski delovni migranti, občine, Slovenija, letno.

Dostopno na: SURS,

<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/DataSort.asp?Matrix=0723420S&timeid=2018326335951&lang=2&noofvar=4&numberstub=2&NoOfValues=2>, 9. 3. 2018.

3.5 POVZETEK IN UGOTOVITVE

Po analizi podatkov Statističnega urada Republike Slovenije in ob pregledu Demografske študije za občino Šmartno ob Paki lahko rečemo, da velja občina Šmartno ob Paki (izjema je bila nekaj posameznih let – 2008, 2010, 2013, 2014 in 2016) za občino priseljevanja, predvsem iz bližnjih mestnih občin. Tako je počasna rast števila prebivalstva, ki smo mu v občini Šmartno ob Paki priča v zadnjih letih bolj kot odraz naravnega, posledica pozitivnega selitvenega prirastka, saj povprečni skupni selitveni prirast v obdobju 1995–2016 znaša približno 17,8 (priselilo se je okoli 18 oseb več kot odselilo); naravni v istem obdobju pa 1,82 (v obravnavanem obdobju (dvainvajsetih let) je bil naravni prirast višji od selitvenega le v letih 2008, 2010, 2013, 2014 ter 2016). Lahko bi torej rekli, da imajo migracije za občino Šmartno ob Paki pozitiven pomen, saj prispevajo k rasti prebivalstva. Toda analiza starostne in spolne sestave priseljenih oz. odseljenih oseb pokaže, da zgornja trditev drži le do določene mere. Pri pripravi napovedi in ocen prihodnjih demografskih sprememb, ki poleg naravnega upoštevajo

tudi selitveno gibanje prebivalstva opozarjajo, da se lahko kljub pozitivnemu selitvenemu prirastku demografski potencial občine poslabša, saj je v zadnjih nekaj letih opazen trend izseljevanja predvsem ženskega prebivalstva v starostni kategoriji med 25 in 35 letom, kar pa ob dejstvu, da gre za obdobje, za katerega je značilna najvišja specifična stopnja rodnosti, ni najbolj ugodno.²⁸

Občino Šmartno ob Paki so v obdobju 1995–2016 zaznamovale predvsem notranje migracije. Občina velja kot območje priseljevanja, predvsem iz bližnjih mestnih občin. Občina je postala tipična spalna občina, kjer ljudje zaradi ugodnih naravnih pogojev bivajo, na delo pa v veliki meri hodijo v druge občine (MO Velenje, Šoštanj, MO Ljubljana, MO Celje).

Po odgovor na vprašanje, **kaj privablja ljudi v naš kraj** (gledano z vidika objektivnih značilnosti občine), smo se mladi zgodovinarji odpravili k županu občine **g. Janku Kopušarju**. Po njegovem mnenju je to mirno okolje, dobra geografska lega, bližina večjih krajev in dobra dostopnost do njih, dobra komunalna opremljenost občine, relativno nizke cene zemljišč in nepremičnin ter dovolj visoka razpoložljivost zazidljivih površin. Na vprašanje, s čim bi lahko občina še privabljala priseljence v prihodnosti, pa župan odgovarja, da z urejenostjo bivalnega okolja, z dostopnostjo do vseh oblik izkoriščanja prostega časa, z dobro komunalno in cestno infrastrukturo.

Z analizo podatkov Statističnega urada Republike Slovenije in Demografske študije za občino Šmartno ob Paki smo potrdili vse tri hipoteze, in sicer:

- V občino Šmartno ob Paki se je več ljudi priselilo kot odselilo.
- V občini prevladujejo notranje migracije.
- Največ priseljencev iz tujine prihaja iz držav bivše Jugoslavije.

Slika 6: Priseljevanje v občino Šmartno ob Paki. (Narisala Neža Centrih)

²⁸ Kotnik, Demografska študija za občino Šmartno ob Paki, str. 41.

4 ANALIZA ANKETE: MIGRACIJE MED OBČANI ŠMARTNEGA OB PAKI

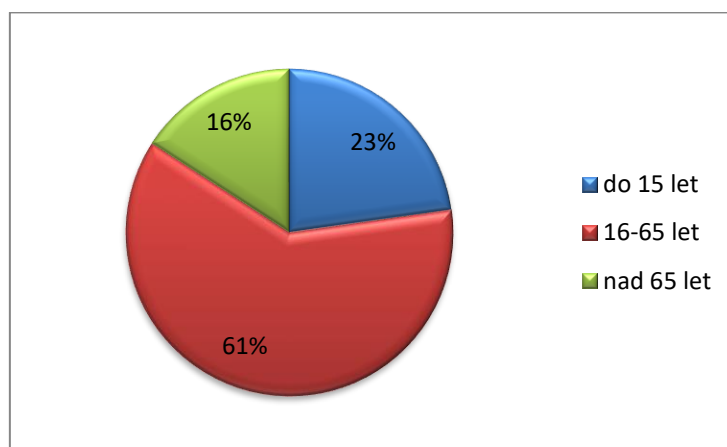
S pomočjo opravljene ankete smo želeli izvedeti, ali so se občani Šmartnega ob Paki v svoji daljni ali bližnji preteklosti kdaj selili, kolikokrat so zamenjali stalno bivališče in kolikokrat začasno, kakšni so bili vzroki njihovih selitev, kakšna je bila njihova vrsta selitev glede na prostor. Od tistih, ki so se priselili v Slovenijo oz. v občino Šmartno ob Paki, pa smo želeli izvedeti, zakaj so izbrali Slovenijo oz. naš kraj. Posebno vprašanje smo v anketi namenili tudi dnevnim migracijam, in sicer nas je zanimalo, koliko kilometrov opravijo naši občani v okviru svojih dnevnih selitev. Za konec pa smo anketirancem postavili vprašanje ali v svoji prihodnosti načrtujejo selitev in kateri so razlogi zanj.

Z anketo smo želeli potrditi ali ovreči naslednje hipoteze:

- Večina anketirancev se je v svoji preteklosti selila.
- Migracije so pogostejši pojav med starostno skupino 16–65 let.
- Večkrat so se selile ženske.
- Več anketirancev je zamenjalo stalno kot pa začasno bivališče.
- Najpogostejši razlog selitev so ustvarjanje doma in družine.
- Glede na prostor prevladujejo migracije med različnimi občinami znotraj iste regije.
- V okviru dnevnih migracij prevladujejo selitve do 50 km.
- Večina anketirancev se je v občino Šmartno ob Paki priselila, ne pa tudi v Slovenijo.
- Večina anketirancev ne razmišlja o selitvi.

Izdelali smo anketo, ki so jo izpolnili učenci od 6. do 9. razreda in občani Šmartnega ob Paki. Anketo je izpolnilo 474 anketirancev, ki smo jih razdelili v tri starostne skupine. V prvo so bili vključeni mladi do 15 let, v drugo aktivni prebivalci od 16 do 65 let in v tretjo starejši nad 65 let. Razdelili smo 500 anket, vrnjenih smo jih dobili 95 % (474 anket). Anketo je izpolnilo okoli 15 % prebivalcev občine Šmartno ob Paki.

V starostni skupini do 15 let je bilo vključenih 23% anketirancev, 61% je bilo starih med 16 in 65 let, ostalih 16% je bilo starejših od 65 let.

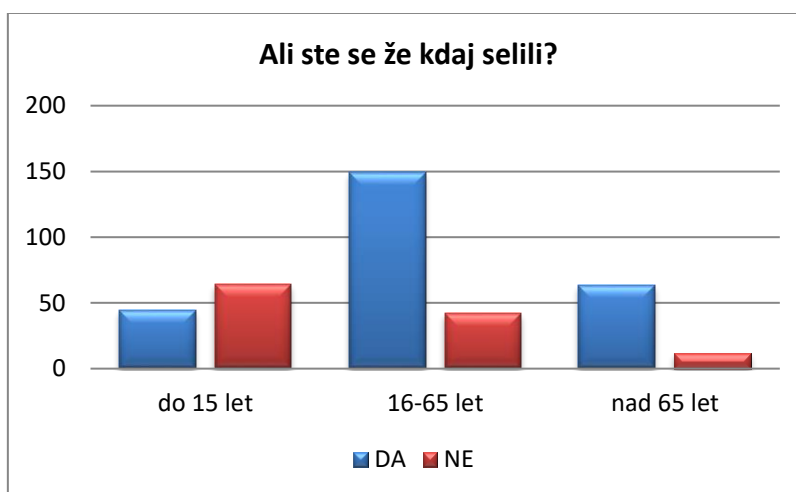
Graf 1: Delež oddanih anket po starostnih skupinah.

Na vprašanje **Ali ste se že kdaj selili?** je 356 vprašanih, kar predstavlja 75 % vseh anketirancev, odgovorilo pritrdilno, 118 (25 %) pa se jih v svojem življenju še ni selilo.

Graf 2: Delež oseb, ki so se že selile.

Med mladimi do 15 let se jih je selilo že 41 %, v starostni skupini med 16 in 65 let 78 %, med starejšimi nad 65 let pa 84 % anketirancev.

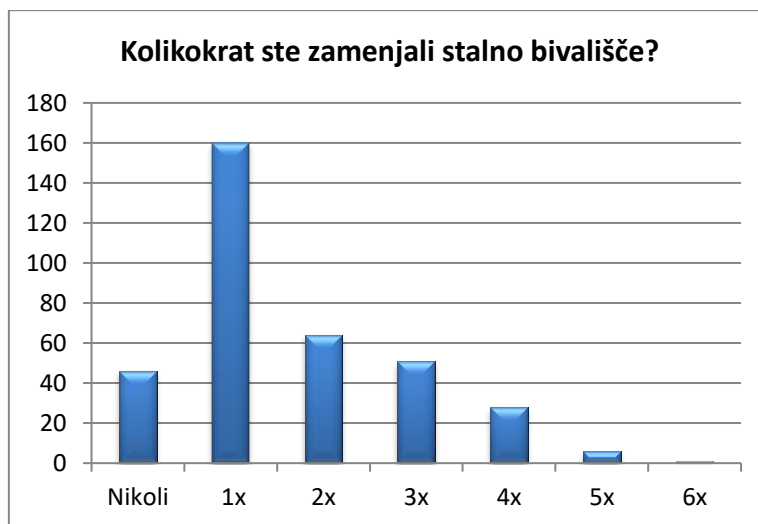
Graf 3: Število oseb, ki so se že selile po starostnih skupinah.

Naše hipoteze, da so se največ selili anketiranci stari med 16 in 65 let ne moremo potrditi, saj so se največkrat selili anketiranci starejši od 65 let.

Glede na spol ni opaziti večjih razlik (delež žensk, ki se je selil, znaša 79 %, delež moških 70 %), nekoliko višji je delež selitev pri ženskah, in sicer najvišji v starostni skupini od 16 do 65 let. Kar potrjuje našo hipotezo, da so se ženske selile pogosteje kot moški.

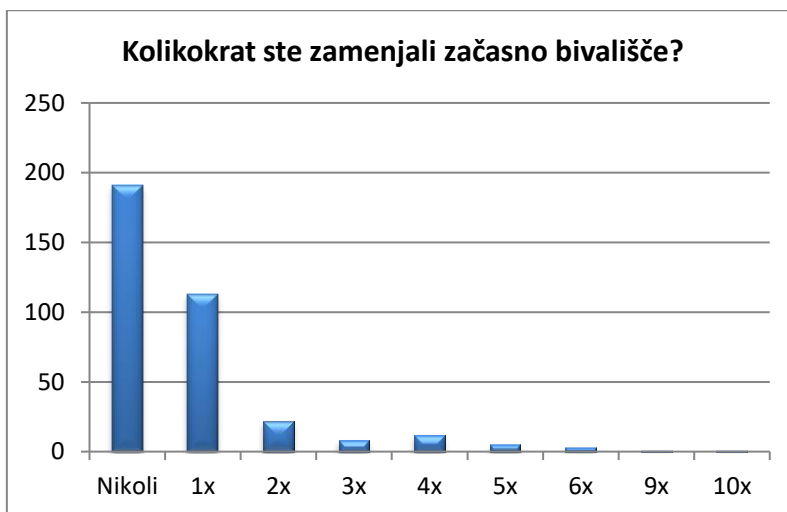
Na vprašanje **Kolikokrat ste zamenjali stalno bivališče?** je v vseh starostnih skupinah večina anketiranih med tistimi, ko so se selili, zamenjalo stalno bivališče 1-krat (med mladimi do 15

let 61 %, med 15 in 65 let 71%, nad 65 let 43 %). V vseh starostnih skupinah se je število menjav stalnega bivališča glede na višje število menjav stalnega bivališča manjšalo. Med vsemi anketiranci je 1-krat zamenjalo stalno bivališče 45 % anketiranih, 2-krat 18 %, 3-krat 14 %, 4-krat 8 %, 5-krat 2 %, 6-krat samo ena oseba. Med osebami, ki so se selile, jih 13 % ni zamenjalo stalnega bivališča nikoli.

Graf 4: Število menjav stalnega bivališča med vsemi anketiranimi.

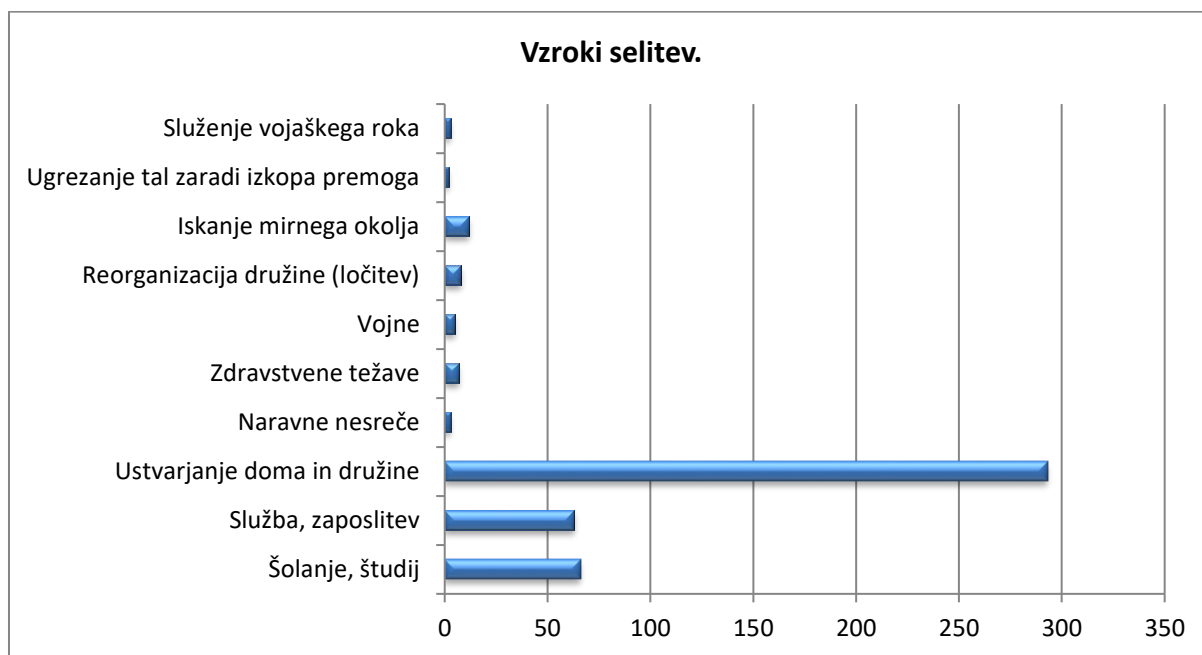
Na vprašanje **Kolikokrat ste zamenjali začasno bivališče** večina anketirancev med tistimi, ki so se selili v vseh starostnih skupinah, ni nikoli zamenjalo stalnega bivališča (54 %), 1-krat 32 %, 2-krat 6 %, 4-krat 3 %, 3-krat in 6-krat 2 %, manj kot 1 % anketiranih pa je začasno bivališče menjalo 9-krat in 10-krat.

Graf 5: Število menjav začasnega bivališča med vsemi anketiranimi.

Rezultati anket so potrdili našo hipotezo, da je več anketirancev zamenjalo stalno kot pa začasno bivališče. Pogostejše pa so menjave začasnega bivališča (en anketiranec je menjal začasno bivališče 10-krat, medtem ko je najvišje število menjav stalnega bivališča 6-krat).

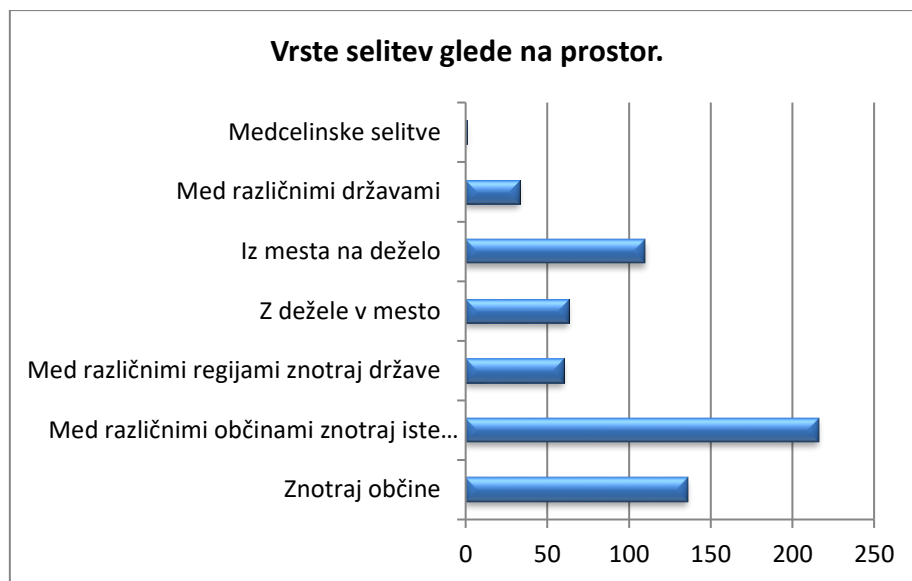
Najpogostejši **vzroki selitev** v vseh starostnih skupinah so bili povezani z ustvarjanjem doma in družine (63 %), sledijo vzroki, povezani s šolanjem in študijem (14 %) in službo oz. zaposlitvijo (14 %). Starejši nad 65 let so se pogosteje selili zaradi službe oz. zaposlitve (20 % anketirancev) kot izobraževanja (10 % anketirancev), aktivno prebivalstvo med 16 in 65 leti pa nekoliko pogosteje zaradi izobraževanja (15 % anketirancev) kot službe oz. zaposlitve (12 % anketirancev). Zelo malo anketirancev se je selilo zaradi zdravstvenih težav (1 %), naravnih nesreč (1 %) in vojn (1 %). Anketiranci so dopisali še naslednje razloge selitev: najpogosteje iskanje mirnega življenjskega okolja (3 %), reorganizacijo družine (ločitev) (2 %), moški, starejši od 65 let, so za razlog svoje selitve dodali še služenje vojaškega roka (manj kot 1 %), k selitvi pa so bili nekateri tudi prisiljeni, in sicer zaradi ugrezanja tal na mestu kopanja premoga (območje Gaberk, manj kot 1 % anketirancev, starejši nad 65 let).

Graf 6: Vzroki selitev, število odgovorov vseh anketirancev.

Rezultati ankete so potrdili našo hipotezo, da se je največ posameznikov selilo zaradi ustvarjanja doma in družine.

Med različnimi **vrstami selitev glede na prostor** prevladujejo selitve med različnimi občinami znotraj iste regije (35 %), nekaj manjši je delež selitev znotraj občine (22 %), sledijo selitve iz mesta na deželo (18 %), z dežele v mesto (10 %), med različnimi regijami znotraj države (10 %), zelo majhen je delež selitev med različnimi državami (5 %), med vsemi anketiranci pa se je le ena oseba selila med celinami (Azija).

Graf 7: Vrste selitev glede na prostor, število odgovorov vseh anketirancev.

Pri med državnih prevladujejo selitve v/iz Bosne in Hercegovine (25 %), Nemčije (22 %), Kosova (19 %), Švice (10 %), Ukrajine (9 %), Hrvaške (6 %), po ena oseba se je selila iz oz. v Indonezijo, Rusijo, Francijo.

Graf 8: Selitve med različnimi državami, število odgovorov vseh anketirancev.

V starostni skupini do 15 let prevladujejo selitve znotraj občine (29 %), med različnimi občinami znotraj iste regije (27 %), iz mesta na deželo (15 %), med različnimi regijami znotraj države (14 %), z dežele v mesto (13 %), le ena oseba se je selila med različnimi državami (Kosovo). Medcelinskih selitev ni bilo.

V starostni skupini med 16 in 65 let se je največ ljudi selilo med različnimi občinami znotraj iste regije (36 %), sledijo selitve znotraj občine (21 %), iz mesta na deželo (19 %), z dežele v mesto (10 %), med različnimi regijami znotraj države (9 %), med različnimi državami (5 %), kjer se je

največ anketirancev selilo iz/v Bosno in Hercegovino (6 oseb), Kosova (5 oseb), Nemčije (4 osebe), Ukrajine (4 osebe), Švice (2 osebi), po ena oseba iz/v Francijo, Hrvaško, Rusijo, Indonezija. Le ena oseba pa se je selila tudi med celinami (Azija).

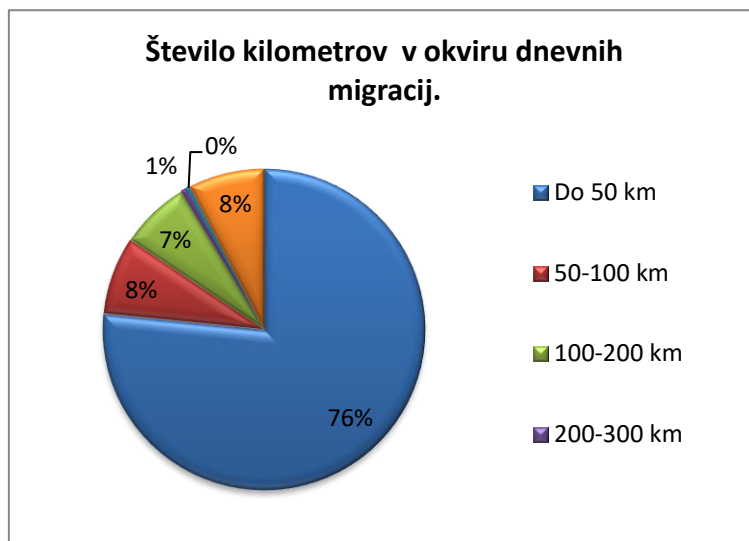
V starostni skupini nad 65 let prevladujejo selitve med različnimi občinami znotraj iste regije (34 %), sledijo selitve znotraj občine (24 %), iz mesta na deželo (16 %), med različnimi regijami (10 %), iz dežele v mesto (9 %) ter med različnimi državami (7 %), kjer so se 3 osebe selile iz/v Nemčijo, 2 iz Bosne in Hercegovine, po ena oseba pa iz/v Bosno, Švico, Hrvaško.

Rezultati ankete so potrdili našo hipotezo, da med selitvami glede na prostor prevladujejo selitve med različnimi občinami znotraj iste regije.

Anketirancem smo postavili tudi vprašanje, v katerem smo jih prosili, da nam zaupajo **število kilometrov, ki jih opravijo v okviru njihovih dnevnih migracij**.

Med vsemi anketiranci so najpogostejše dnevne migracije do 50 km (76 %), sledijo nizki deleži migracij med 50 in 100 km (8 %), 100–200 km (7 %), 200–300 km (1 %); 8 % anketirancev pa dnevnih migracij ne opravlja (starejši nad 65 let).

Rezultati ankete so potrdili našo hipotezo, da med občani Šmartnega ob Paki prevladujejo migracije do 50 km.

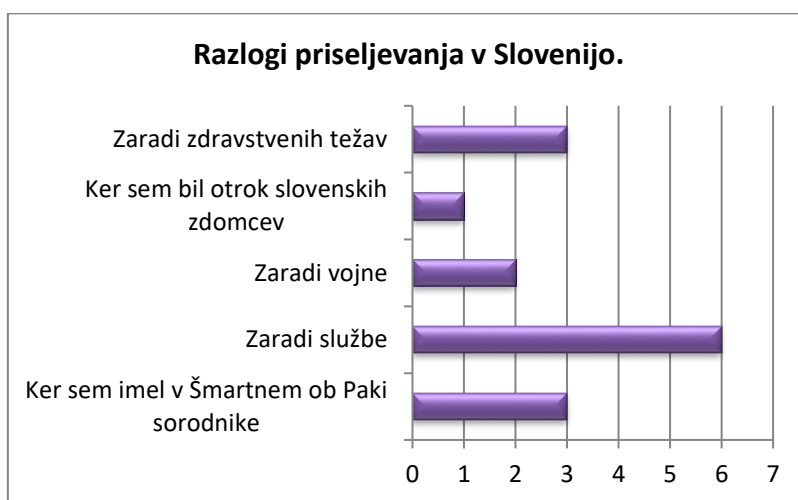

Graf 9: Število kilometrov v okviru dnevnih migracij, delež odgovorov vseh anketirancev.

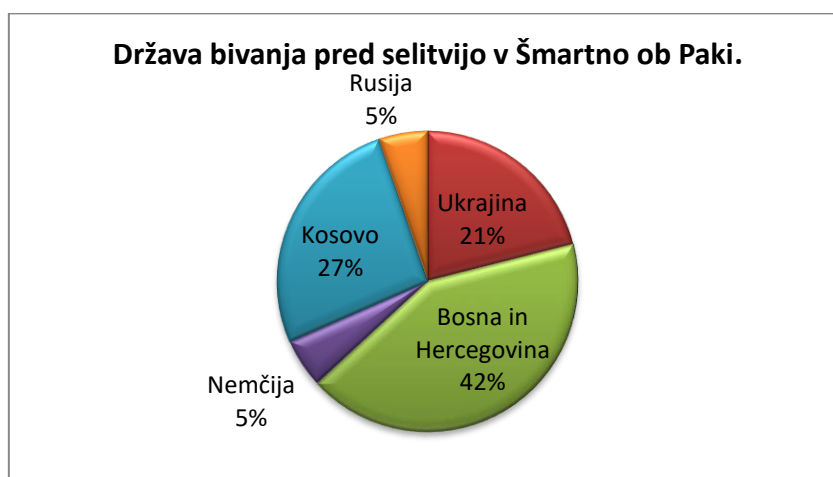
Na vprašanje **Ali ste se v Slovenijo priselili?** je 96 % vseh anketirancev odgovorilo z ne, le 4 % (19 oseb) z da. V starostni skupini do 15 let se je v Slovenijo priselila le ena oseba (s Kosova, in sicer zaradi zdravstvenih težav). V starostni skupini med 16 in 65 let se je priselilo 16 oseb (s Kosova 4 osebe, iz Ukrajine 4, iz Bosne in Hercegovine 8, iz Nemčije 1 in iz Rusije 1 oseba). Iz starostne skupine nad 65 let sta se priselili le 2 osebi, in sicer iz Bosne in Hercegovine. Kot najpogostejši razlog priselitve so navedli službo, zaposlitev oz. izboljšanje življenjskega standarda, ker so tukaj že imeli sorodnike, zdravstvene težave, vojne, ena oseba pa je bila otrok slovenskih zdomcev. Med priseljenimi so prevladovale ženske med 16 in 65 letom starosti (njihov delež med priseljenimi iz tujine znaša 53 %, Ukrajine 4, Bosne in Hercegovine 4 Kosova 3, Rusije 1).

Graf 10: Delež priseljenih v Slovenijo med vsemi anketiranci.

Graf 11: Razlogi priseljevanja v Slovenijo med vsemi anketiranci (število).

Graf 12: Država bivanja pred selitvijo v občino Šmartno ob Paki, delež odgovorov vseh anketirancev.

Na vprašanje **Ali ste v občino Šmartno ob Paki priselili?**, je 52 % vseh anketirancev odgovorilo pritrdilno, ostalih 48 % jih živi v občini od samega začetka.

Med mladimi do 15 let se jih je v občino priselilo 31 % , med aktivnim prebivalstvom, starim med 16 in 65 let, 58 % in med starejšimi nad 65 let 57 % anketirancev.

Med spoloma in priseljevanjem v občino ni opaziti večjih razlik (delež žensk, ki se je v občino priselil, znaša 54 %, med njimi je bilo največ tistih med 16 in 65 leti; moških pa 50 %, med njimi je bilo največ starejših nad 65 let).

Na vprašanje **Ali morda razmišljate o selitvi?**, je pritrdilno odgovorilo 11 % anketirancev, večina, 89 %, pa jih o selitvi ne razmišlja.

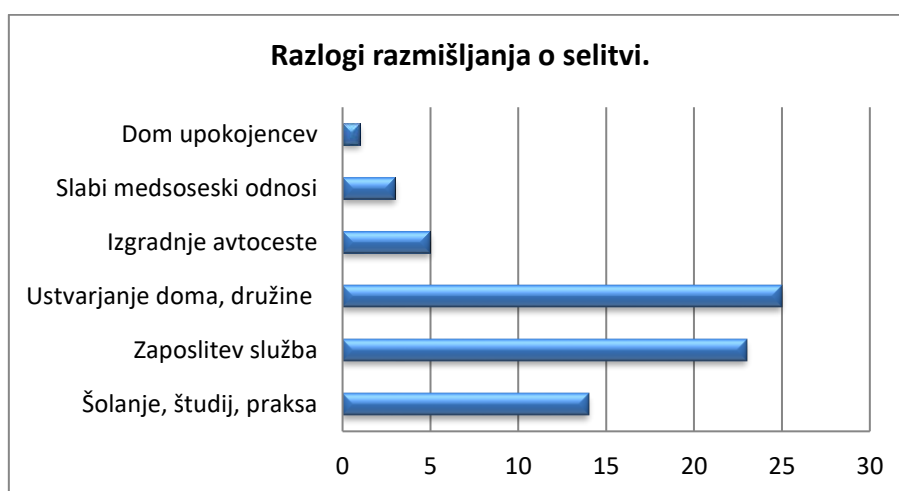
V starostni skupini do 15 let o selitvi razmišlja največji delež anketirancev, to je 17 %, v skupini med 16 in 65 leta 11 % in v skupini nad 65 let le 3 %.

Med vsemi anketiranci o selitvi razmišlja nekoliko več žensk kot moških (delež žensk znaša 58 %, moških pa 42 %).

Za najpogostejše razloge razmišljanja o selitvi so anketiranci navedli ustvarjanje doma in družine (35 %), zaposlitev oz. službo (32 %), izobraževanje (20 %), izgradnjo avtoceste skozi kraj v prihodnosti (7 %), slabe medsosedske odnose (4 %) in selitev v dom upokoencev (2 %).

Graf 13: Delež vseh anketirancev, ki razmišlja o selitvi.

Graf 14: Razlogi razmišljanja o selitvi med vsemi anketiranci (število).

Analiza ankete je potrdila našo hipotezo, da večina anketirancev o selitvi ne razmišlja.

4.1 POVZETEK IN UGOTOVITVE

Kar 75 % anketirancev se je v svojem življenju že selilo, največ med starejšimi nad 65 let. Ženske so se selile nekoliko pogosteje kot moški, največ v starostni skupini med 16 in 65 let. Več anketirancev je zamenjalo stalno kot pa začasno bivališče. Pogostejše med anketiranci pa so menjave začasnega bivališča (en anketiranec je menjal začasno bivališče 10-krat, medtem ko je najvišje število menjav stalnega bivališča 6-krat). Najpogostejši vzroki selitev v vseh starostnih skupinah so povezani z ustvarjanjem doma in družine (63 %), sledijo vzroki, povezani s šolanjem in študijem (14 %) in službo oz. zaposlitvijo (14 %). Zelo malo anketiranih se je selilo zaradi zdravstvenih težav, naravnih nesreč in vojn. Anketiranci so dopisali še naslednje razloge selitev: najpogosteje iskanje mirnega življenjskega okolja, reorganizacijo družine (ločitev), moški, starejši od 65 let, so za razlog svoje selitve dodali še služenje vojaškega roka, k selitvi pa so bili nekateri tudi prisiljeni, in sicer zaradi ugrezanja tal na mestu kopanja premoga. Med različnimi vrstami selitev glede na prostor prevladujejo v okviru vseh starostnih skupin selitve med različnimi občinami znotraj iste regije (35 %), nekaj manjši je delež selitev znotraj občine (22 %), sledijo selitve iz mesta na deželo (18 %), z dežele v mesto (10 %), med različnimi regijami znotraj države (10 %), zelo majhen je delež selitev med različnimi državami (5 %), med vsemi anketiranci pa se je le ena oseba selila med celinami (Azija). Pri meddržavnih selitvah prevladujejo selitve v/iz Bosne in Hercegovine (25 %), Nemčije (22 %), Kosova (19 %), Švice (10 %), Ukrajine (9 %), Hrvaške (6 %), po ena oseba se je selila iz oz. v Indonezijo, Rusijo, Francijo. Le 4 % anketirancev se je v Slovenijo in tudi v Šmartno ob Paki priselilo, največ iz starostne skupine med 16 in 65 leti, in sicer le nekoliko več žensk (53 %) kot moških (47 %). Največ jih je prišlo iz Bosne in Hercegovine (8 oseb), nato Kosova (5 oseb), Ukrajine (4 osebe), po ena oseba pa iz Rusije in Nemčije. Kot najpogostejši razlog priselitve so navedli službo, zaposlitev oz. izboljšanje življenjskega standarda, nekateri so tukaj že imeli sorodnike. V Slovenijo so se priselili tudi zaradi zdravstvenih težav, vojn, ena oseba pa je bila otrok slovenskih zdomcev.

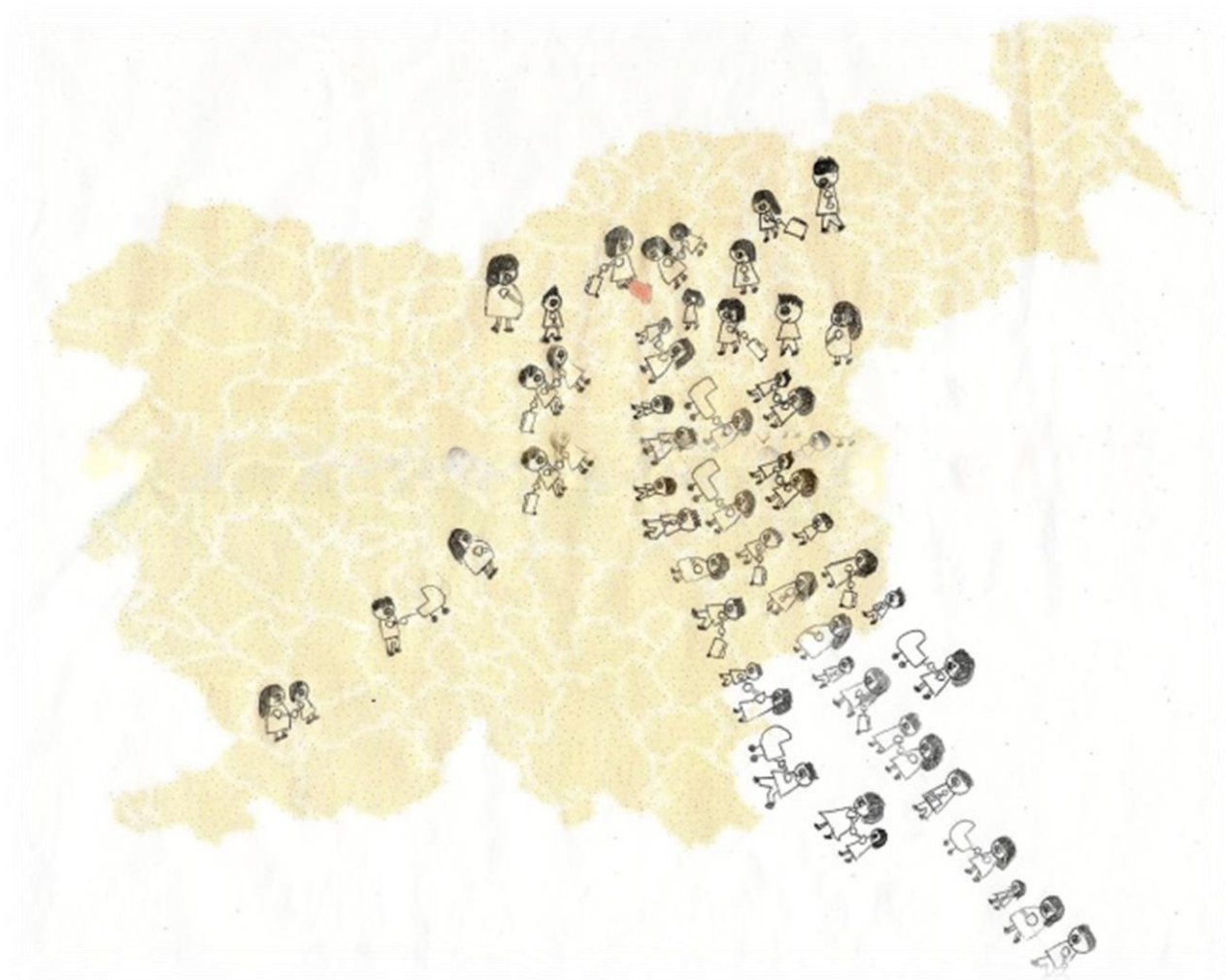
V občino Šmartno ob Paki se je priselilo kar 52 % vseh anketirancev. Večina anketirancev v vseh starostnih skupinah je kot najpogostejši razlog priseljevanja v Šmartno ob Paki navedlo ustvarjanje družine (29 %), nato gradnjo hiše, reševanje stanovanjskega problema (16 %), nakup nepremičnine in ugodno cena nepremičnin (16 %). Mnoge je v občino privabilo mirno okolje in lepa narava (14 %), bližina avtoceste in mestnih središč (10 %), družinske korenine, pomoč staršem oz. starim staršem (5 %). Nekaj se jih je priselilo tudi zaradi bližine službe (2 %), prijaznega okolja za vzgojo in odraščanje otrok (1 %), pa tudi zaradi zaposlitve v kraju, dobrih in prijaznih ljudi, šolanja, zdravstvenih težav ter strnjnosti vseh storitev na enem mestu. Med občani Šmartnega ob Paki prevladujejo dnevne migracije do 50 km. Na vprašanje Ali morda razmišljate o selitvi?, je pritrdilno odgovorilo 11 % vseh anketiranih, največji delež med mladimi do 15 let, med spoloma pa več žensk kot moških. Za najpogostejše razloge razmišljanja o selitvi so anketiranci navedli ustvarjanje doma in družine (35 %), zaposlitev oz. službo (32 %), izobraževanje (20 %), izgradnjo avtoceste skozi kraj v prihodnosti (7 %), slabe midsosedske odnose (4 %), selitev v dom upokojencev (2 %).

Z anketo smo potrdili naslednje hipoteze, in sicer:

- Večina anketirancev se je v svoji preteklosti selila.
- Večkrat so se selile ženske.

- Več anketirancev je zamenjalo stalno kot pa začasno bivališče.
- Najpogostejši razlog selitev so ustvarjanje doma in družine.
- Glede na prostor prevladujejo migracije med različnimi občinami znotraj iste regije.
- V okviru dnevnih migracij prevladujejo selitve do 50 km.
- Večina anketirancev se je v občino Šmartno ob Paki priselila, ne pa tudi v Slovenijo.
- Večina anketirancev ne razmišlja o selitvi.

Hipoteze, da so migracije pogostejši pojav med starostno skupino med 16 in 65 let, pa rezultati ankete ne potrjujejo. Največji delež oseb, ki so se selile, je bil med starejšimi nad 65 let.

Slika 7: Priseljevanje v občino Šmartno ob Paki. (Narisala Neža Centrih)

5 PODOBE MIGRACIJ PO MERI ŽIVLJENJSKIH ZGODB

»... selitve – če migrantov ne želimo skrčiti le v številke ali stlačiti v vreče krompirja – nikoli ne morejo biti le fizični premiki, le hladna, mehanska gibanja skozi prostor in v prostoru. So tudi ali predvsem družbeni, kulturni premiki, ki preoblikujejo družbo, kulture, skupnosti, ljudi ... In še več. So dejanja domišljij, kjer so »domovina«, »tujina« in podobne reči, pa konec koncev ljudje, stvari, svet okoli nas ... vedno na novo zamišljeni in tako za vedno spremenjeni. Biti migrant tako pomeni tudi zamenjati evropsko konfekcijsko številko 38 za ameriško 42 ali krompir »evropske« sorte jabala za brazilsko kavala (ali za pašto). In še več. Pomeni recimo zamenjati evropsko konfekcijsko številko za obleko po meri, zavreči stara oblačila, saj je novi svet pričaral spoznanje, da stara utesnjujejo, tiščijo, bolijo. Lahko pomeni tudi spoznanje, da ni vredno živeti le za krompir.«²⁹

V zadnjem delu raziskovalne naloge bomo predstavili osebne zgodbe posameznikov, ki so zapustili domače okolje Šmartnega ob Paki, in tistih, ki so se v Šmartno ob Paki priselili. K pogovoru smo povabili tudi občane, ki se zaradi narave svojega dela ali samega načina življenja pogosto selijo, in učence naše šole, katerih starši so tuji priseljenci. Pri izbiri intervjuvancev smo se omejili le na zunanje migracije. Sogovornike smo poiskali s poizvedovanjem pri prijateljih, znancih, sorodnikih, torej pri vseh, ki so na kakršenkoli način povezani s priseljenimi oz. odseljenimi.

Pri pripravi vprašalnika za intervjuje smo izhajali iz vprašanja, **kaj pomeni biti migrant**. Odgovor nanj smo poiskali v knjigi ABC migracij avtorja Jerneja Mlekuža. Migracije so zapleten, kompleksen in raznovrsten pojav, pri katerem ne gre le za fizične premike, ki bi jih lahko ujeli v številke. Migracije so tudi ali predvsem družbeni, kulturni premiki, ki preoblikujejo družbo, kulturo, skupnosti, ljudi ...³⁰

Z intervjuji smo želeli raziskati:

- življenje migrantov pred migracijo;
- razloge za priselitev oz. odselitev ter spominjanje prihoda v nov prostor;
- ureditev življenja v novem okolju;
- odnos z novim okoljem, njihovo počutje in občutja;
- ohranjanje elementov izvirnega okolja in kulture, stiki z izvirnim okoljem;
- stike z elementi novega okolja in kulture ter njihovo prevzemanje;
- poiskati skupni imenovalec različnih vrst migracij.

Pri pogovoru smo posebej pazili, da sogovornikov nismo prekinjali, saj smo jim želeli omogočiti kar se da široko svobodo pripovedi. Odseljene iz Šmartnega ob Paki pa smo prosili, da nam svoje zgodbe posredujejo po elektronski pošti.

²⁹ Mlekuž, ABC migracij, str. 9.

³⁰ Prav tam.

5.1 OSEBNE ZGODBE PRISELJENIH V OBČINO ŠMARTNO OB PAKI

Ivan Crnjac, selitev iz BIH v Šmartno ob Paki, l. 1972

Pred selitvijo je Ivan živel normalno kmečko življenje, sadil je tobak in obdeloval vinograde. Zaradi želje po boljšem življenju in osamosvojitvi od staršev se je preselil v Šmartno ob Paki, kjer je že živel njegov stric. Ob slovesu mu je bilo najhuje zapustiti sestre in brate. Raje bi ostal doma, a ker v domovini ni našel službe, je bila selitev nujna. Skupaj z njim so se preselili žena in sinova. Poleg popolnoma drugačnega okolja je doživel šok tudi ob misli, da bo moral začeti povsem novo življenje, iz nič. Nikoli ne bo pozabil, kako težko se mu je bilo naučiti jezika. Poleg neznanja jezika mu je bilo težko tudi zaradi nepoznavanja ljudi. Toda kmalu je pridobil nov krog prijateljev, našel službo in si zgradil hišo. Sosedje in drugi občani so ga zelo lepo sprejeli, nikoli ni bil žrtev nestrpnosti in kmalu se je popolnoma vključil v novo okolje, dobil občutek popolne sprejetosti in pripadnosti. Tako je Šmartno ob Paki postalo njegov pravi dom in nikoli več se ne bi preselil. Nikamor. Stike s prijatelji iz svojega rojstnega kraja še ohranja, in sicer z obiski in s telefonskimi klici. Jezik in hrana pa sta njegov edini stik s tradicijo prvotnega okolja.

Fikreta Koprivc, selitev iz BIH v Šmartno ob Paki, l. 1977

V Slovenijo se je najprej preselil njen oče, in sicer zaradi službe, nato pa je l. 1977 v Šmartno ob Paki pripeljal še njo in njeno mamo. Stara je bila 3 leta, tako da se same selitve in doživljanja sprememb ne spominja, dobro pa se spomni, da je v novem okolju najbolj pogrešala stare starše. Domačini so jo lepo sprejeli, bili do nje zelo prijazni, nikoli nesramni, z njimi je stkala prijateljske vezi. Kot tujka ni bila nikoli žrtev kakršnekoli nestrpnosti ali nasilja. Največja ovira pri vključevanju v novo okolje je bil jezik, saj tudi njena mama ni znala slovensko. Kljub jezikovnim oviram je razvila občutek pripadnosti novemu okolju in sprejela tukajšnje navade in običaje. Stike s svojo prvotno domovino ohranja z obiski. Šmartno ob Paki je sedaj njeno domače okolje, njen pravi dom, saj si je tukaj ustvarila družino. Želje po vrnitvi v svojo matično domovino nima, zato pravi, da se ne bi nikoli preselila nazaj. V Šmartnem ob Paki ji je vseč in tukaj rada živi.

Ljubica Pavič, selitev iz BIH v Šoštanj, nato v Šmartno ob Paki, l. 1985

Ljubica je življenje pred selitvijo preživljala v prijetnem domačem okolju v Tuzli. V Šmartno ob Paki jo je vodila ljubezen do njenega sedanjega moža. Ob selitvi ji je bilo težko, a hkrati prijetno, saj se je preselila k ljubljeni osebi. Ker jo je vodila ljubezen, je svoj strah pred neznanim krotila z mislijo, da bo imela ob sebi nekoga, ki ji bo ob težkih trenutkih vedno stal ob strani. V novem okolju se ni počutila tako domače kot v Tuzli. Kot nam je povedala, se ji je Šmartno zdelo konec sveta, toda že po dveh mesecih se je počutila, kot da bi tukaj živela že vrsto let. Problemi, s katerimi se je srečevala, so bili povezani z neznanjem jezika, iskanjem stanovanja ter službe. Največja ovira pri njenem vključevanju v okolje je bil jezik. Kmalu si je našla službo in stanovanje. Bila je delovna, ni ji bilo težko delati in tudi zaradi tega so jo novi sodelavci lepo sprejeli ter vzeli za svojo. Tudi sicer z ljudmi v Šmartnem ob Paki nikoli ni prihajala v konflikte, o njih je vedno mislila le dobro. Iz svojega prvotnega okolja, kjer je v času obiskovanja srednje šole preživela svoja najlepša leta, je najbolj pogrešala mamo, sicer pa z ljudmi stikov ne ohranja; vsako leto obiše le grobova svojih staršev. Šmartno ob Paki je postal njen pravi dom. O vrnitvi v svojo prvotno okolje ne razmišlja, ker ima tukaj vse, kar potrebuje in ima rada.

Sherif Vežaj, selitev s Kosova v Šmartno ob Paki, l. 1995

Pred selitvijo je Sherif živel in delal na domači kmetiji. Zaradi želje po boljši zaposlitvi, ki je v domačem okolju ni našel, je bila selitev, kot pravi, obvezna. V Šmartnem ob Paki so že živeli in delali njegov oče in bratje. Šmartno ob Paki opiše kot drugi svet, v katerem se sprva ni najbolje znašel, a sčasoma se je privadil in njegovo življenje je postalo boljše. Pomoč in oporo v težavah so mu nudili bratje, ki so bili vajeni tukajšnjega okolja in načina življenja. Največje težave so bile povezane z neznanjem jezika. Kmalu si je uredil življenje, poiskal službo, dobil nove prijatelje in si ustvaril družino. Čez čas se je popolnoma vključil v novo okolje in razvil občutek pripadnosti. Kot tujec ni bil nikoli žrtev nestrpnih dejanj oz. nasilja. Do sedaj ni prevzel nobenih novih navad in običajev novega okolja. Na svoje rojstno okolje ima lepe spomine, najbolj pogreša mamo in staro hišo. Stike s prijatelji in sorodniki ohranja, največ preko telefona in z rednimi letnimi obiski. Njegov pravi dom je trenutno v Šmartnem ob Paki, toda če bi lahko izbiral, bi živel malo tukaj in malo tam.

Svitlana Kiyashchenko, selitev iz Ukrajine v Velenje, nato v Šmartno ob Paki, l. 2001

Pred selitvijo v Slovenijo oz. v Šmartno ob Paki je opravljala enako službo kot sedaj, torej poučevanje baleta. Za tako velik korak, kot je bila selitev iz Ukrajine, se je odločila zaradi želje po novih izzivih, po novem znanju, s katerim bi nadgradila svoje dosedanje delo. Ob odhodu ji je bilo najtežje zapustiti družino in stare prijatelje. Na novo pustolovščino se je podala sama, je pa v Šmartnem ob Paki imela že nekaj znancev. Svojega dneva prihoda v novo okolje se dobro spominja. Bilo ji je težko, to je bila zanjo velika in tudi zelo zanimiva sprememba, saj, kot nam je povedala, je bilo tukaj vse drugače, sploh zaradi dejstva, ker je prihajala iz velikega mesta. Ovire, s katerimi se je v novem okolju srečevala so bile povezane z njenim neznanjem jezika. Kljub temu si je ustvarila družino, spoznala nove prijatelje ter dobila dobro službo. Domačini so jo zelo lepo sprejeli in ji pomagali. Kot tujka ni nikoli imela težav z nasiljem. Od novega okolja je prevzela vse slabe in dobre navade. Prave pripadnosti novemu okolju ne čuti, njeno pravo domače okolje in pravi dom sta še vedno v Ukrajini. Če bi lahko izbirala, bi bilo zanjo najlepše, če bi lahko živela malo tukaj in malo tam. Stike s svojo družino in prijatelji iz domovine ohranja predvsem preko različnih socialnih omrežij, s svojo kulturo pa jo še vedno povezujejo njen jezik, hrana ter njeno delo. Na domovino jo vežejo prijetni spomini, zato se še vedno rada vrača tja.

Elena Thouruk, selitev iz Ukrajine v Šmartno ob Paki, l. 2009

Njeno življenje pred prihodom v Slovenijo in Šmartno ob Paki je bilo povsem običajno življenje študentke. V Slovenijo se je preselila zaradi želje po boljši prihodnosti in spremembi okolja, želela je videti in izkusiti nekaj novega. V Slovenijo se je preselila sama, res pa je, da so tukaj živele že njene znanke. Ob selitvi ji je bilo najtežje zapustiti starše in prijatelje. Velika sprememba pri selitvi je bila zanjo že sama selitev iz velikega mesta v manjšo vas, potem pa še seveda jezik in popolnoma drugačna kultura. Ampak vse te spremembe je doživljala kot pozitivne in ne kot težavo. Največja ovira pri vključevanju v novo okolje je bil jezik in mobilnost, ker ni imela avtomobila. Novo življenje si je začela urejati počasi, korak za korakom, počasi se je naučila jezika, se vpisala v šolo, s pomočjo prijateljev dobila službo, kupila avto, razširila svoj krog prijateljev in si ustvarila družino. Ljudje v okolici so jo vzeli za svojo, tudi sama je razvila občutek pripadnosti novemu družbenemu in kulturnemu okolju. Nikoli ni bila žrtev kakršne koli nestrpnosti ali nasilja. Kot tujka je za svoje vzela slovensko klasično nedeljsko kosilo in praznike ter postala navijačica slovenskih športnikov. Iz svojega prvotnega okolja najbolj

pogreša mamo, sestro, ostalo družino in sorodnike ter prijatelje. Z njimi še vedno ostaja v stikih, predvsem preko različnih socialnih omrežij in elektronske pošte, vsake toliko časa pa jih tudi obišče. Stik z domovino ohranja tudi preko jezika, tradicionalne ukrajinske hrane in s praznovanjem pravoslavnih običajev. Na vprašanje, katero je sedaj njeno domače okolje, kje je njen pravi dom, težko odgovori, pravi, da se povsod počuti dobro; če bi lahko, bi živela tukaj in tam.

Elvira Thaqi, selitev s Kosova v Šmartno ob Paki, l. 2005

V Slovenijo se je preselila zaradi zdravstvenih težav hčerke, saj njihovi zdravniki niso mogli pozdraviti njene bolezni. Ker so v Šmartnem ob Paki že imeli sorodnike, so se preselili tja. Raje bi ostala doma, saj je bilo zanjo slovo od družine in prijateljev, urejenega življenja in doma zelo težko. Preselila se je skupaj z možem in hčerko. Dneva, ko so prišli v Šmartno ob Paki, ne bo nikoli pozabila, predvsem zaradi prijaznih ljudi. Selitev zanjo ni bila velika sprememba. Njena največja težava pri vključevanju v novo okolje je bilo neznanje slovenskega jezika, toda kljub oviram so si v novem okolju lepo uredili življenje. Domačini so jih vzeli za svoje, oni pa njih. Kot tujci niso nikoli občutili kakšne nesramnosti, nestrpnosti. Zelo pogrešajo svojo družino in prijatelje ter kulturo. Svojo prvotno tradicijo ohranjajo preko tradicionalne hrane in praznikov, domovino pa obiščejo dvakrat letno. Kljub temu da ima na domači kraj zelo lepe spomine, nam pove, da je zdaj njen pravi dom v Šmartnem ob Paki, saj tukaj živi že 13 let. Toda, če bi lahko izbirala, bi si želela živeti tukaj in tam, saj sta ji oba kraja zelo všeč.

Theodor Julius Solonsson, občasne selitve iz Islandije v Šmartno ob Paki

Theodor je v Slovenijo prišel pred nekaj leti in osupnila ga je njena lepota, narava in pokrajina. To je bil tudi razlog, da se je vrnil in začel iskati kraj, kjer bi lahko živel. Ko je prišel v Šmartno, je takoj vedel, da je to pravi kraj zanj. Očarala ga je narava, hiša, ki jo je kupil, in razgled. Veselilo ga je tudi to, da je bila v kraju vsa potrebna infrastruktura in storitve (npr. trgovina, lekarna, zdravstveni dom). Šmartno ob Paki je opisal kot miren kraj, njegove prebivalce pa kot prijetne, zelo prijazne in umirjene. Največja ovira pri vključevanju v novo okolje je bil jezik. Theodor ne govori slovensko, vedno govori le v angleščini, a že začenja razumeti nekatere besede. Kljub temu da so ga ljudje sprejeli z odprtimi rokami, pa pravi, da mu brez pomoči prijatelja, ki živi v Sloveniji, ne bi uspelo.

5.2 OSEBNE ZGODBE ODESELJENIH IZ OBČINE ŠMARTNO OB PAKI

Viktor Jager, selitev iz Šmartnega ob Paki v Nemčijo, l. 1966

Pred selitvijo v tujino je živel delovno in skromno. Do selitve ga je pripeljalo organizirano delo v tujini s strani podjetja in želja po boljšem zaslužku ter doživetju česa novega. Preselil se je skupaj z nekaj svojimi sodelavci. Občutki ob prihodu v novo okolje so bili mešani, predvsem pa negotovi. Ob prihodu so jih naselili v stari vojašnici, potem pa si je poiskal svoje stanovanje. Najtežje se mu je bilo privaditi na veliko mesto, na prevoz do službe in nazaj ter samostojno skrb za hrano. Največja ovira, s katero se je srečeval v novem okolju je bilo neznanje tujega jezika in zaradi tega težje povezovanje z domačini ter novimi sodelavci. Čutil je, da ga domačini niso v celoti sprejeli za sebi enakega, a kljub temu je pridobil kar nekaj novih prijateljev. V tujini se mu je kasneje pridružila tudi žena, s katero sta si ustvarila družino. Kot tujec ni imel nikoli težav z nestrpnostjo ali nasiljem, saj se je znal novemu okolju kar dobro prilagoditi. Toda kljub

temu se v nov način življenja ni popolnoma vživel, ker je bil le-ta povsem drugačen od tistega, ki ga je bil vajen v svoji domovini. Njegov pravi dom je bil še vedno v takratni državi Jugoslaviji. V tujini je pridobil predvsem dobre delovne navade ter težnjo k redu in disciplini; vse to je trdno vzel za svoje. Po trinajstih letih bivanja in dela v tujini se je vrnil v svoj domači kraj.

Hubert Golob, selitev na Jakarto, I. 1989

Preden se je Hubert odselil iz svojega domačega okolja, je živel običajno življenje. Hodil je v šolo, se zaposlil, ustvaril družino in dom, hodil na počitnice. Zaradi želje po zamenjavi delovnega okolja se je prijavil na razpis za delo na predstavništvu Gospodarske zveze v Jakarti, v Indoneziji. Odpotoval je z družino in če to ne bi bilo mogoče, ne bi sprejel službe. Ob odhodu mu je bilo najtežje zapustiti stare starše. Zelo dobro se spominja dneva prihoda v novo okolje. Doživel je kulturni šok, saj je bilo drugače prav vse in na tako velike spremembe ni bil pripravljen. Prva dva meseca so živeli v hotelu in iskali stanovanje. Osvojiti so morali nov jezik, se dogovoriti za vpis v mednarodno šolo, se navaditi na klimatske razmere, novo hrano, cestna pravila ... Največja ovira pri vključevanju v novo okolje je bilo pomanjkanje praktičnih navodil za delo in življenje. Prav bi jim prišel priročnik za lažje in hitrejše vključevanje v okolje. Vsaka informacija, kako se znajti v novem okolju, je bila zato dobrodošla. Toda kljub začetnim težavam in negotovosti so si kmalu našli nov krog prijateljev. Na Jakarti se je počutil kot tujec, domačini so jih sprejeli medse šele, ko so pokazali spoštovanje do njihovih običajev, njihovega načina življenja ter se trudili pri govorjenju jezika. Kot tujec ni imel nikoli nobenih težav z nestrpnostjo. V tujini se je naučil strpnosti v prometu, potrpežljivosti in začutil še večjo povezanost, ljubezen ter ponos do domovine. Iz svojega prvotnega okolja je najbolj pogrešal menjavo letnih časov, stike s starši in prijatelji. V tujini je ponosno razvil slovensko zastavo, se veselil pošiljk domače hrane (krvavic, bučnega olja, vina) ter različnega tiska. Po treh letih bivanja v tujini se je vrnil v svoj domači kraj. Ko je bil mlajši, je bil njegov dom povsod, kjer se je dobro počutil, sedaj ko je starejši, ga vleče v kraj, kjer se je rodil. Sam pravi, da dokler si zdrav in imaš denar, je prijetno povsod, ko pa te želja po potovanjih mine, pa velja rek ljubo doma: » kdor ga ima«.

Alojz Podbregar, selitev iz Rogaške Slatine v Nemčijo, I. 1998

Preden se je Alojz preselil v tujino, je imel urejeno življenje (službo, družino), imel je le stanovanjski problem. Za selitev se je odločil zaradi želje pridobiti nove izkušnje in znanje ter izboljšati svoj standard življenja. Zaradi težkega slovesa od družine, predvsem sina, bi celo rajši ostal doma. Z njim se je preselila tudi žena. Še vedno se spominja dneva, ko sta prišla v njuno novo okolje – vse je bilo bolj urejeno in ljudje zelo prijazni. Vedel je, da se mora čimprej prilagoditi novemu okolju. Največje ovire pri vključevanju v novo okolje mu je povzročalo neznanje jezika in nepoznavanje tamkajšnje zakonodaje. Toda kljub težavam si je življenje hitro uredil, dobil stanovanje in službo ter se prilagodil tamkajšnjemu načinu življenja in ritmu. Kot tujec ni imel nobenih težav, ljudje so ga sprejeli za svojega. Za svoje je vzel disciplino in red. Domotožje si je blažil s slovensko glasbo in uporabo slovenskega jezika v zasebnem življenju. Na življenje v tujini ima prijetne spomine in z ljudmi, ki jih je spoznal tam, še vedno ohranja stike. Če bi lahko, bi se še vrnil in ponovil to nepozabno izkušnjo.

Nik Omladič, selitev iz Šmartnega ob Paki v Nemčijo, I. 2015

Preden se je Nik preselil v Nemčijo, je bilo njegovo življenje, kot pravi sam, povsem normalno. Bil je srečen, ker je živel v svoji domovini. Poklicno se je ukvarjal z igranjem nogometa. Zaradi želje po boljšem zaslužku in uresničitvi svojih otroških sanj se je odpravil v tujino. Ob selitvi mu je bilo zelo težko zapustiti družino in prijatelje, želel si je oditi in obenem ostati doma. Preselil se je sam. Še danes se zelo dobro spominja prihoda v novo okolje. Zanj je bilo vse novo, drugačno. Bilo je težko, ampak obenem zelo prijetno, kajti uresničile so se mu otroške sanje. Na veliko spremembo, ob kateri je doživel, kot pravi, pozitivni šok, se je sčasoma dobro navadil. V prvih tednih je bil zanj največji problem jezik, ampak se ga je hitro naučil, ker je imel že nekaj predznanja. Tudi obiski trgovin so mu delali nekaj težav, saj je imelo veliko stvari, ki jih je poznal od prej, drugačno embalažo; tako velikokrat ni našel stvari, ki jih je želel kupiti. Ko je prišel v Nemčijo, je že imel urejeno službo (nogomet), pri urejanju vseh ostalih stvari, pa je imel na voljo človeka, ki mu je vse uredil (stanovanje, birokratske zadeve itd.). Sosedji ter ljudje, s katerimi je prihajal v stike, so ga, bolj kot prijetno in toplo, sprejeli zelo »profesionalno ter fer«. Kot tujec ni nikoli imel nikakršnih težav z nestrpnostjo. Hitro se je vklopil v družbo, sicer pa kot pravi, občutka pripadnosti k družbi verjetno ne bo nikoli razvil, tako tudi nobenih navad novega okolja ni sprejel za svoje. V tujini si je našel nove prijatelje ter ustvaril družino. Iz svojega prvotnega okolja pogreša praktično vse, ljudi, okolico, domače igrišče, enostavno vse. Stik z domačim okoljem ohranja z rednimi obiski, vsaj trikrat do štirikrat na leto. Njegovo domače okolje bo za vedno ostalo njegovo Šmartno ob Paki.

Prašnikar, selitev iz Šmartnega ob Paki v Nemčijo, na Ciper

Bojan se je v svojem življenju selil predvsem zaradi svoje službe nogometnega trenerja in želje po nenehnem napredku. Kljub temu da se je moral za selitev v tujino vedno odločiti in pripraviti v trenutku, tako rekoč čez noč, so bile vse njegove selitve skrbno načrtovane, premišljene, nikoli prepuščene naključjem ali sreči. Tako je dve leti preživel v Nemčiji in eno leto na Cipru. Zaradi negotove narave svojega dela, kjer je vse odvisno od tekmovalnega uspeha, se je vedno selil sam, čeprav je bilo slovo od družine vselej zelo težko. Toda družinsko življenje zaradi njegove odsotnosti ni bilo nikoli manj kvalitetno. Vedno so iskali rešitve, se prilagajali drug drugemu in izkoristili vsako priložnost za srečanje. S privajanjem in prilagajanjem novemu okolju in načinu življenja (prilagajanje hrani, vremenskim razmeram, načinu razmišljanja, ritmu življenja) kljub velikim razlikam ni imel nikoli težav. S komunikacijo v tujih jezikih (čeprav je vodil tudi ekipo, v kateri je bilo šestnajst različnih nacionalnosti) ni imel večjih težav, predvsem zaradi znanja številnih jezikov in tudi zaradi tega, ker je imel pri sebi vedno slovar.

Ljudje so ga povsod dobro sprejeli in ga spoštovali ter cenili zaradi njegovih dosežkov v nogometu kot tudi zaradi njega samega. Poznali in uresničili so vse njegove želje, nekateri so celo vedeli, kako poteka njegov delovni dan. V krajih, kjer je živel, so ga vzeli za svojega. Še danes, ko ne živi več v Nemčiji, spremljajo njegovo delo in športno kariero njegove hčerke. Še vedno ohranja stike z ljudmi, ki jih je spoznal med svojim življenjem v tujini, ti ga obiščejo tudi v Sloveniji, vabijo na intervjuje k njim. Kljub temu da je bil prepričan v bogastvo in širino svojega znanja, je ob vsaki selitvi in sleherni dan ugotavljal, koliko novega se še mora naučiti in da pravzaprav ve zelo malo. V tujini (predvsem v Nemčiji) je še dodatno nadgradil svojo redoljubnost in disciplino, pridobil veliko novega znanja in razširil obzorje. Postal je odprt in široko dojemljiv za različne stvari, danes hodi po svetu s široko odprtimi očmi. Kot velikemu

gurmanu pa se mu ob misli na odlično ciprsko hrano še danes pocedijo sline. Čeprav je prepotoval cel svet in bi se z lahkoto privadil življenju na Cipru, pa je v njegovem stalnem naslovu bivališča vseskozi zapisano ime Šmartnega ob Paki. Nikoli ni pomislil, da se v svoj domači kraj ne bi vrnil. Tudi v tujini je vsem ponosno povedal, od kod prihaja in s ponosom pripovedoval o svojem kraju. Šmartno ob Paki je bilo zanj, preden je dobil službo v tujini, zaradi ugodne geografske lege, središče Slovenije, danes pa ima še vedno prostor v središču njegovega srca. Selitve ostajajo del njegovega življenja tudi sedaj, le da se danes odpravi tja, kamor sam hoče in tudi vozi se sam, še posebno rad z barko ali motorjem.

Vesna Barbetti, selitev iz Rečice ob Paki na ladjo oz. v svet

Kot otrok je vedno rada poslušala zgodbe svojega pokojnega strica iz Portoroža, ki je bil kapitan na tovorni ladji. Osupnilo jo je, ko je pripovedoval, da je kar trikrat obšel svet z ladjo in da je bil v Ameriki kar šestkrat. Takrat je bila Vesna stara sedem let in nekje v njej se je prebudila želja po potovanju in po obisku Amerike. Ko je dopolnila trideset let, se je želja pričela uresničevati. Kljub izpolnitvi otroških sanj ji je bilo najtežje zapustiti starše, partnerja in njene tri kučke. Na potovanje se je odpravila sama.

Njena prva destinacija je bila London. Rekli so ji, da bo najlažje našla hostel v predelu Middlesex, če bo šla na podzemno železnico. Sama pri sebi si je mislila, da bo šlo, saj se je v srednjo šolo v Celje vozila z vlakom.. Ko je prispela v osem milijonsko mesto in ko je vse švigalo mimo nje, pa je bila situacija povsem drugačna. Bila je izgubljena in prevzel jo je občutek tesnobe. Po naključju je srečala Slovenko, ki se je odpravljala na isto lokacijo kot sama. Z njeno pomočjo je prispela na zeleno mesto. Tudi angleščina je bila zanj kar trd oreh.

V Londonu je obiskovala The Steiner academy, kjer so jo pripravljali na delo in življenje na ladji. Pametnih telefonov takrat še ni bilo in tudi dostop do spleta je bil zelo omejen, kar ji je onemogočalo redne stike z domačimi. Urnik na akademiji je bil zelo natrpan, saj so od sedmih zjutraj in vse do šestih zvečer imeli predavanja, potem pa je sledilo še učenje za izpite. Zaradi pritiskov in stresa je bila psihično izčrpana. Po dveh tednih bivanja v Londonu se je soočila še z domotožjem in prvič jo je prevzel dvom, če je sploh na pravi poti. Ko je že mislila, da bi odnehala, je prišla na akademijo še ena sorojakinja, ki ji je dala moči in poguma, da je vztrajala. Po petih tednih izobraževanja so ji dodelili mesto na njeni prvi ladji ameriške ladjedelske združbe Royal Caribbean; Splendour of the seas. Ladja je bila majhna. Na njej je bilo komaj 1800 potnikov in 740 zaposlenih, vendar se je kljub temu izgubila vedno, ko je morala samo hoditi po hodnikih. Oficirji so bili zelo strogi, ker sta bila red in disciplina na prvem mestu. Največji problem za Vesno so bila pomanjkljive predhodne informacije glede pravil na ladji. Tako je že prvi teden skoraj zamudila na ladjo, ker ni vedela, da mora pogledati, kdaj odpluje in je prišla deset minut po času, ki je bil predviden za odhod. Vesna in še tri dekleta so imela veliko srečo, da so jih počakali, ampak so morale zaradi tega na zagovor h kapitanu. Zaradi velikega strahu, ki ga je doživela ob opisanem dogodku, si ladje v prostem času ni upala zapustiti še vsaj en mesec. Na ladji so jo hitro sprejeli medse, saj so delali in živeli kot ena velika družina, tako si je hitro našla nove prijatelje. Med zaposlenimi jih je bilo iz okoli šestdesetih držav in vsem je bila skupna polomljena angleščina z različnimi naglasi. Gostje, večinoma Američani, so mislili, da je Rusinja. Zanimivo ji je bilo spoznavati nove kulture ter delati in živeti s pripadniki drugih narodnosti. Hrano so imeli prilagojeno glede na narodnost zaposlenih, tako je bilo moč okusiti veliko indijske, filipinske, karibske in evropske hrane. Na ladji med zaposlenimi ni bilo zaznati rasnih ali kakršnih koli drugih nestrpnosti, za kar je veljala ničelna

toleranca. Če si bil nespoštljiv do pripadnikov druge rase, so te nemudoma odpustili. Na ladji je Vesna navezala dobre stike z Jamajčani, zato je preživela veliko prostega časa na Jamajki. Danes se sicer ne vrača tja tako pogosto, pa vendar še zelo rada skuha enolončnice ali morske sadeže in ribe po njihovih receptih. Na ladji je najbolj pogrešala svojo posteljo in zasebnost, saj si je kabino delila še z eno osebo, tako da ni nikoli imela trenutka le zase. Stike z domačimi je ohranjala preko telefonskih pogovorov, vendar je bila majhna ovira časovna razlika. Kadar so pluli ob vzhodni obali Amerike, je bilo časovne razlike 5 do 7 ur, ko pa ob zahodni pa 9 ur. Kasneje so ladjo posodobili, tako da so imeli povezavo s spletom tudi v kabinah, vendar samo ob doplačilu.

S prijatelji, ki jih je spoznala na ladji, Vesna ohranja stike preko različnih socialnih omrežij, kot sta Facebook ali WhatsApp Messenger. Zaupala nam je, da je bilo delo in življenje na ladji najlepše obdobje in edina stvar v njenem življenju, ki bi jo še enkrat ponovila. Potovala je sedem let, videla veliko novih dežel in spoznala ogromno ljudi. Postala je bolj odprta za nove stvari in manj kritična do ljudi, ki so drugačni od nje. Tudi osebnostno se je močno okrepila, saj ko se podaš sam iz varnega zavetja domovine v neznani svet, se moraš znati postaviti zase, ker ni družine in prijateljev, ki bi ti ob težkih trenutkih stali ob strani. Tako se naučiš sam poskrbeti zase in si zaupati, da zmoreš.

Marko Rop, selitev iz Gorenja na Dunaj

Marko je po naravi tip človeka, ki ga zanimajo nove stvari, ljudje in zgodbe. V času, ko je prvič obiskal Dunaj, je razmišljal o selitvi v tujino, ampak ne v Avstrijo, ta se mu je zdela najbolj dolgačasna država na svetu. Pravzaprav je imel v načrtu pripraviti potopisno reportažo o Bratislavi, toda na poti tja se je ustavil na Dunaju in ugotovil, da mu je mesto zelo všeč. Kasneje se prijavil na sprejemne izpite na Akademiji za umetnosti na Dunaju in bil sprejet na študij gledališke in filmske scenografije. Že pred selitvijo na Dunaj je rad potoval in vedno znova je ugotavljal, da se skupaj s tem, kamor greš, premakne tudi meja tega, kjer si doma oziroma kaj dojemaš kot svoj dom. Na Dunaj se je odpravil z vlakom in Avstrija ga je očarala s svojo lepoto že z vlaka. Pa tudi prvo prevozno sredstvo na Dunaju – tramvaj, ga je zelo navdušilo. Ker je sprva mislil, da je Dunaj zelo dolgačasno mesto, bolj za upokojece, in ker je pred prvim obiskom Dunaja potoval po Romuniji, ki se mu je zdela zelo „odštekana država“ in mu je bila kot takšna zelo všeč, si niti v sanjah ni predstavljal, da mu bo v Avstriji tako zelo všeč.

Marko novih in neznanih okolij ne dojema kot probleme in ovire, ampak bolj kot izzive in nova obzorja, ki ga zelo navdihujejo; predvsem pa uživa v odkrivanju vsega novega. Ker vse rad poskusi sam in ker se rad uči na lastnih napakah in izkušnjah, če res ni zelo nujno, zelo redko prosi za pomoč. Pri vključevanju v novo okolje je potrdil znani rek – ko greš na Dunaj, pusti trebuh zunaj. Ker je mesto za študente in nove ljudi zelo odprto, je Marko zelo hitro spoznal veliko ljudi, ki so mu dali veliko koristnih nasvetov. Kot tujec ni bil nikoli žrtev kakršnekoli nestrpnosti ali nasilja. Od vsakega okolja, v katerem je bil, in od vsakega človeka, ki ga je spoznal, se je naučil kaj novega. Tako je npr. za svojo vzel navado islandskega porekla, da kadar je zelo mrzlo in se hočeš pogreti, moraš začeti zelo hitro kriliti z rokami, kot da bi hotel poleteti, z nogami pa trdno pritiskati ob zemljo. Zelo rad zbira in preizkuša različne recepte; hrana in glasba sta zanj najboljša načina spoznavanja drugih kultur. Jezik je bil vedno in povsod njegov stik z domačim okoljem, čeprav zelo dobro govori nemško, svoja čustva najlažje izraža v svojem maternem jeziku. Čeprav je Dunaj pogosto izglasovan kot mesto z največjo kvaliteto življenja na svetu in se izložbe na daleč bleščijo, se mu zdi življenje na podeželju bolj kvalitetno.

Kamorkoli je šel, je iz svojega domačega okolja najbolj pogrešal naravo, mir in samoto, ki jih je na slovenskem podeželju na pretek. Ker mu je zelo všeč raznolika družba ljudi iz različnih kultur, z različnimi pogledi na svet, zelo rad vsake toliko časa popolnoma zamenja svoje okolje in se odpravi odkrivat nove in drugačne zgodbe. Njegov pravi dom je Rimska cesta.

Viktorija Ježovnik, selitev iz Velikega Vrha v Luxembourg, I. 2015

Viktorija je zapustila svojo domovino in se odpravila v Luxembourg zaradi službe oz. zaposlitve. Preselila se je sama, ob odhodu pa, čeprav si je želela oditi, ji je bilo zelo težko zapustiti družino in prijatelje. Ob prihodu v okolje ji je bilo najbolj stresno urejati kup administrativnih stvari, čeprav so ji v službi pri tem zelo pomagali. Veselila se je novih izzivov, sodelavcev, dela, pa tudi tega, da bo spet videla nekatere znance, ker je bila v Luxemburgu že prej. Nikoli ne bo pozabila, kako je naslednji dan po njenem prihodu padlo tri centimetre snega in je obstal ves javni promet. Ker je v Luxemburgu že pred tem preživela 5 mesecev na praksi, ji okolje ni bilo čisto neznano, vsaj delno je vedela, kaj lahko pričakuje – predvsem višje cene in manj kakovostne storitve, pa vse v francoščini, ki jo je bolj slabo znala. Tako se je ob prihodu v novo okolje najpogosteje srečevala z jezikovnimi ovirami, težko pa se ji je bilo privaditi tudi na nov sistem – na koga se obrniti, če je kar koli narobe, kam k zdravniku, kako funkcionira zdravstveni sistem, kje dobiti potrdila za različne administrativne zadeve ipd., stvari, ki so ti v Sloveniji logične oziroma jih poznaš. Ker so ji bili v službi v zelo veliko pomoč pri pridobivanju informacij, večjih težav ni imela. Prijatelje si je najprej našla med sodelavci, potem se je njihov krog počasi širil, predvsem z obiskovanjem različnih aktivnosti (šport, kulturne prireditve, plesni tečaj ipd.). Kljub temu, da živi v mestu, kjer ljudje oziroma sosedje niso nujno tako zelo povezani, sama dobro pozna svoje sosede. Kot tujka ni bila nikoli žrtev kakršnekoli nestrpnosti ali nasilja. Dobro se je vključila v novo okolje, bolj kot k luksemburški pa je razvila občutek pripadnosti k mednarodni skupnosti v Luxemburgu. Med običaji in navadami ni opazila kakšnih posebno drugačnih, je pa prevzela njihovo navado hvaljenje vremena, da je lepo že, kadar ne dežuje. Iz svojega prvotnega okolja najbolj pogreša kakšno hrano (potica, krofi itd.), toda ker opravlja službo na slovenskem prevajalskem oddelku, kjer so sami Slovenci, in posledično Slovenija v malem, si pogosto pripravijo slovenske dobrote in organizirajo mala praznovanja ob slovenskih praznikih. Stike s prijatelji in družino ohranja največ preko elektronske pošte, Skypa, telefona, Facebooka in rednimi obiski večkrat na leto. V Luxemburgu se Viktorija počuti kot doma; predvsem zaradi ljudi, s katerimi se družijo v službi in tudi v prostem času. Malo njenega srca je pa še vendarle ostalo v Sloveniji, a če bodo stvari potekale, kot si želi, ne vidi resne možnosti za vrnitev v domovino in v svoj domači kraj.

Matjaž Kačičnik, selitve iz Šmartnega ob Paki po Evropi in svetu

Matjaž je po poklicu pilot, zaradi narave svojega dela je v svojem življenju opravil že mnogo dnevnih, začasnih pa tudi stalno selitev. Zaradi službe se skoraj vsak teden seli po Evropi, te selitve so zgolj dvodnevne pa tudi tedenske, v času izobraževanja pa je opravil tudi kar nekaj daljših selitev (v Mostar, Titograd, Zadar, Pariz, Whichita). Nikoli ne bo pozabil, kako mu je njegova družina med njegovim šolanjem v Parizu poslala torto in rože za rojstni dan, med šolanjem v Titogradu pa se je začela osamosvojitvena vojna za Slovenijo. Med selitvami je najbolj pogrešal družino in dom, a je stike redno ohranjal preko telefonskih pogovorov in s pismi. Med selitvami je spoznal tudi nekaj dobrih ljudi in z njimi navezal prijateljstva. Te stike še vedno ohranja preko e-pošte in različnih socialnih omrežij. Pri vključevanju v nova okolja ni

imel pretirano velikih težav, a so mu te včasih vseeno delali nerazumevanje jezika, privajanje na časovne razlike, raznolikost kulinarčnih okusov in drugih kulturnih dejavnikov. Kamorkoli je prišel, so ga ljudje vzeli za sebi enakega in nikoli ni bil žrtev nasilja (le nestrpnosti malo pred začetkom osamosvojitvene vojne). Selitve so nanj vplivale dobro, postal je bolj razgledan, samozavesten, naučil se je tujih jezikov, spoznal je nove ljudi, religije, kulture in pa hrano. A saj poznate rek: povsod je lepo, a doma je najlepše in tako je tudi pri njem. Vedno se je rad vračal k družini ter domačim. Zaupal pa nam je tudi, da načrtuje selitev, saj si v najkrajšem možnem času želi zamenjati službo.

Domen Kolšek, selitev v Nemčijo, I. 2010

Glavni razlog Domnove selitve v Nemčijo je bil sprva študij. Toda v času študija je spoznal svojo sedanjo ženo Sabrino in njegovo življenje se je razvilo tako, kot pred desetimi leti, tako sam pravi, niti ni pomislil.

Ob odhodu v tujino se mu je bilo najtežje posloviti od družine in sorodnikov. Ob odločitvi za odhod mu je veliko pomenila spodbuda in podpora domačih, zaradi katere se je nekoliko lažje in še z večjim veseljem podal na novo pustolovščino. Domen se še vedno spominja dne, ko sta ga starša peljala v vasico blizu Mainza. Najti in najeti stanovanje v Nemčiji iz Slovenije, brez fizične prisotnosti, je bilo zanj svojevrsten izziv. Tako se mu je, ko so prispeli, se srečali ter dogovorili z lastnikom stanovanja in uredili potrebno dokumentacijo, *dvignilo* z ramen veliko breme. To so bili prvi občutki, ki so jim sledili trenutki neučakanosti (veliko stvari je moral poiskati, pridobiti mnogo informacij, npr. glede trgovin, zavarovanje, pralnice perila, avtobusov, študija itd.) in vznemirjenosti pred novimi podvigi, kot so samostojno življenje daleč od družine in doma ter poiskati študentsko delo. Najbolj se mu je v spomin vtisnilo obzorje. Daleč naokoli se je razprostirala neskončna ravnina, brez hribov, na obzorju, le kakšni grički tu in tam, povsod naokoli pa nešteto vetrnih elektrarn. Tako so bile zanj največja sprememba naravno-geografske danosti nove pokrajine. Kulturno gledano pa ni doživel posebnega šoka. Večina stvari je bila v novem, tujem okolju zelo podobnih. Navaditi se je moral le, da so bile trgovine ob nedeljah zaprte in skoraj vse plastenke in steklenice povratne. Večjih težav, na katere je naletel v prvih dneh bivanja v tujini, se Domen, po osmih letih bivanja v Nemčiji, ne spomni več. Je pa nanje naletel dobro leto in pol, preden je odšel na študentsko izmenjavo. Zapleti birokratske narave so se pojavili, ker ni mogel odpreti bančnega računa brez prijavljenega bivališča v Nemčiji, slednjega pa ni mogel prijaviti brez najemne pogodbe, ki pa je ni mogel podpisati brez bančnega računa. Kasneje so se pojavile še drugačne ovire, npr. zaradi dvojne obdavčitve študentskega dela in dolgih čakalnih dob, ki pa jih je bil vaju že iz domovine. Kadar je Domen potreboval pomoč, jo je vedno našel. Doma sta mu pomagala starša, v tujini pa prijatelji. Kljub vtisu, da Nemci govorijo samo nemško, je Domen spoznal, da temu ni tako (velika večina govori angleško in so tudi veseli, če imajo priložnost z nekom vaditi ta jezik). Tako je prvi dve leti večinoma govoril angleško, na banki, v trgovinah, na pošti, na fakulteti, z nekaterimi prijatelji in v službi pa nemško. V novo okolje se je vključil dokaj hitro, kar pripisuje dejstvu, da je bil eden od le štirih tujcev v letniku in njihovi nemški kolegi so jih tako sprejeli z odprtimi rokami in poskrbeli za njih. Med študijem si je našel dve študentski deli, ki sta mu prinesli dovolj dohodkov, da se je lahko delno samofinanciral in čim manj finančno obremenjeval starše. Tri noči na teden je delal za točilnim pultom v rock klubu, kjer je sklenil veliko prijateljstev, ki trajajo še danes. Bolj resno službo pa je našel kot študentski pomočnik na drugi nemški televiziji (ZDF), ki ima sedež v Mainzu. Tam je delal dve leti, kolikor

je študentska pogodba dovoljevala. Tudi tam je spoznal veliko ljudi. Tik pred koncem študija je spoznal Sabrino, sedaj njegovo ženo. Kmalu se je preselil k njej in se ni ozrl več nazaj. Živita v najetem stanovanju in imata dve mački. Iskanje službe po končanem študiju je bil za Domna poseben izziv. Poslal je vsaj 80 do 90 prijav na odprta delovna mesta in po pol leta iskanja službe sprejel prvo ponudbo, ki jo je dobil. V podjetju je ostal skoraj tri leta, potem pa za kratek čas odšel v drugo podjetje. V nobeni od teh dveh služb se ni videl dolgoročno. Sedaj opravlja delo grafičnega oblikovalca, ki mu je neizmerno všeč v vseh pogledih. Ožja prijateljstva je Domen sklepal skozi prostočasne dejavnosti, *rugby* in plezanje, nekaj pa tudi med bivšimi sodelavci in seveda kolegi iz študentskih časov. V njegovi okolici živijo ženini starši, svakinja in svak, ki so ga sprejeli za svojega. Z ostalimi sosedi so v zelo dobrih odnosih, prej kot prijatelji so znanci. Kot tujec Domen ni bil nikoli žrtev kakršnekoli nestrpnosti. Sam pozna tudi precej drugih tujcev, ki so si tam ustvarili življenje, in nikoli ni slišal, da bi kdorkoli od njih bil žrtev nasilja ali nestrpnosti. Domen se je popolnoma vključil v tuje okolje. Sam pravi, da bi bil bolj vključen verjetno le, če bi prevzel nemško državljanstvo, česar pa ne namerava. V vseh pogledih je enakopraven nemškemu kolegom, ker plačuje nemške davke, ima nemško stalno prebivališče, nemške dokumente, nemška zavarovanja itd. Samo voliti ne more, ker ni Nmec, ampak to ga ne moti. Iz novega okolja je prevzel predvsem navade in običaje, povezane s prehrano (mehke preste z maslom, Maultaschen – XXL žlikrofe). Nemci zelo cenijo svoje zelo specifične navade povezane s prazniki, tudi teh se je kar navadil. Daleč od doma Domen največkrat pogreša družino, a sodobna tehnologija mu omogoča, da je z njo v stalnem stiku. Vsaj enkrat na leto poskušata z ženo priti na obisk v Slovenijo, obiščejo pa ju tudi domači. Sicer pa pogreša tudi slovenske hribe, ki so zanj veliko lepši kot tuji, in plezanje. Pogreša tudi majhne slovenske razdalje med kraji, saj je v Nemčiji, v primerjavi s Slovenijo, vse tako daleč. Domnovo domače okolje je sedaj v Nemčiji. A kljub temu se velikokrat zaloti, ko reče pri nas doma, in s tem misli na njegov stari dom v Gorenju. Zanj je dom pojem in ne nujno kraj. Dom je zanj tam, kjer se počuti udobno, varno in je srečen. Po takem razmišljanju ima Domen dva prava domova, v Gorenju in v Nussbaumu. Na vprašanje, ali načrtuje vrnitev v Slovenijo, odgovarja: »Pravijo, da nikoli ne reci nikoli. In tega tudi ne bom rekel.« Zaenkrat namerava ostati v Nemčiji, kupiti hišo in ustvariti stalen, lasten dom. Nekoč pa kupiti vikend v Sloveniji, nekje v njemu tako ljubih hribih.

Mojca Kumer, selitev v Italijo, I. 2004

Pred selitvijo v Italijo je Mojca živela običajno študentsko življenje; pisala je diplomsko delo in se preživljala s študentskim delom. V času študija je postala Ljubljana njen drugi dom. Kot pravi sama, ji je Slovenija počasi postala nekako premajhna, želela je razpreti svoja krila preko njenih meja. Glede na to, da je tekoče govorila nemško, je načrtovala selitev v Nemčijo ali Avstrijo. Toda nepričakovano se je zgodilo, da je med počitnicami v Italiji spoznala Diega, njenega sedanjega moža. Njena selitev pa ni bila le osebne narave, povezana je bila tudi z Evropskim prostovoljnim delom, ki ga je opravljala v Padovi. Še vedno se spominja dneva, kako jo je na železniški postaji v Padovi pričakal njen mentor, velik možki z dolgo brado, s svojo pojavo jo je malo spominjal na dedka Mraza. V spominu ji bo za vedno ostala množica ljudi, ki jih ni razumela niti besede. Kulturni šok je doživela že zaradi dejstva, ker si je državo predstavljala popolnoma drugače. Tako si je Italijane predstavljala kot zelo odprte ljudi ali vsaj veliko bolj, odprte kot smo Slovenci, kar se je na koncu izkazalo kot napačno. Njeno vključevanje v novo okolje in družbo ni bilo lahko, že zaradi neznanja jezika, je pa bila zagotovo njena olajševalna

okoliščina ta, da je bila pod okriljem društva, ki ji je pomagalo, da je začela s prvim spoznavanjem in učenjem jezika. Neznanje italijanskega jezika in njegova številna narečja so bila njena največja težava, kar je vplivalo tudi na težje in počasnejše navezovanje stikov izven organizacije. A ker je kmalu spoznala, da jo domačini razumejo in počasi sprejemajo medse, tudi če govori polomljeno italijanščino, ji je postalo učenje in govorjenje v večje veselje. Z drugo vrsto težav se je Mojca srečala ob pridobivanju dovoljenja za bivanje (v obdobju, ko je odšla v Italijo, med državama še ni bilo prostega pretoka delovne sile), za katero je potrebovala stalno prebivališče, če pa je hotela imeti stalno prebivališče, je potrebovala dovoljenje za bivanje. A na koncu se je tudi ta začaran krog dobro iztekel. Da je v Italiji prišla do službe, je bil splet različnih srečnih naključij. Po Evropski prostovoljni službi je naletela na tečaj marketinga preko evropskega socialnega sklada. Tečaj je trajal 5 mesecev in je vključeval tudi prakso v podjetju, kjer je prvič stopila v stik z realnim svetom dela. Prvi mesec v podjetju je bil za njo »katastrofalen«, ker je naletela na posameznike, ki jim ni bilo všeč, da ni Italijanka. To je bil prvi in edini primer nestrpnosti in diskriminacije, ki jo je kot tujka doživela v Italiji. Tako ji je organizacija poiskala drugo podjetje, kjer je lahko zaključila s prakso in nadaljevala s projektnim delom. Ko se je to po nekaj mesecih zaključilo, se je začela njena nova avantura, pošiljanje prošenj, ponudb za delo, razgovori in na koncu ponudba službe, kjer dela še danes. Zase pravi, da se ji je uspelo dokaj dobro vključiti v družbo. Vključevanje je zanjo postalo lažje, ko je postala mama; pred tem pa se je največ družila s tujci, ki so velikokrat zapustili Italijo. Pri vključevanju ji pomaga tudi njeno poučevanje joge za otroke. Prevezla je številne italijanske navade in običaje, tudi tiste, ki so se ji zdeli na samem začetku absurdni (obešanje modra ali roza pentelj na vrata ob rojstvu otrok) in prava nočna mora (večurna praznična kosila). V svojem sedanjem življenju v Italiji pogreša svoje sprehode po gozdu, ki je bil vedno njeno zatočišče. V Skorno, svoj prvotno domači kraj, se rada vrača, tam se še vedno počuti kot doma. Rada obiše tudi Ljubljano, ta je postala njen drugi dom med študijem. Stike z družino in s prijatelji v Sloveniji ohranja z obiski, preko elektronske pošte, s telefonskimi pogovori in preko socialnih omrežij. Stik s tradicijo in običaji svojega prvotnega okolja ohranja predvsem preko jezika. Svoji hčerki je naučila govoriti slovensko in z njima se v slovenščini veliko pogovarja, tudi na javnih mestih. Že več let se trudi z iskanjem možnosti učenja slovenskega jezika za njiju, ampak žal neuspešno. Ministrstvo ima nekaj programov, a ne območju, v katerem živijo. Za slovensko tradicionalno hrano pravi, »da jo je v Italiji malo obesila na klin«, se pa z veseljem prepusti njenim okusom, ko obiše svojo družino v Sloveniji. Ob praznikih, ki jih je praznovala skupaj z njeno družino pred selitvijo v Italijo, pa se vrača domov. Pomembno ji je, da hčerki spoznavata tako italijansko in slovensko tradicijo, običaje, navade, kulturno dediščino. Mojčin dom bo vedno tam, kjer bodo njen mož in hčerki, pomembno ji je le to, da so skupaj; pa naj bo to v Italiji, Sloveniji, kjerkoli. Kljub temu, da se v Italiji dobro počuti, bi se z veseljem vrnila v Slovenijo, sicer ne v Skorno, v majhno vasico, kjer je preživljala svoje otroštvo in najstniška leta, temveč v Ljubljano ali na Primorsko, saj kot sama pravi: »V srcu sem in bom ostala Slovenka.«

5.3 PRISILNE IZSELITVE UKRADENIH OTROK MED 2. SVETOVNO VOJNO

Med različne vrste migracij sodijo tudi prisilne migracije, med katerimi so zgodbe ukradenih otrok med drugo svetovno vojno gotovo ena izmed najbolj pretresljivih in tragičnih tovrstnih migracij. Približno 600 otrok slovenskega rodu, mlajših od 18 let, so l. 1942 nacistični okupatorji na silo ločili od družin, ki so sodelovale ali simpatizirale s partizanskim gibanjem in jih odpeljali v Nemčijo v mladinska taborišča, kjer naj bi jih prevzgojili oz. ponemčili; dojenčke pa dali v posvojitve nemškim družinam. Njihove starše in starejše družinske člane so ustrelili kot talce ali pa jih poslali v uničevalna taborišča. Tako je bilo tudi iz Šmartnega ob Paki izgnanih kar 25 otrok, med njimi sta danes živa še dva. Z enim od njiju smo se pogovarjali tudi mladi zgodovinarji.

Valentin Stakne, 3 leta izgnanstva med letoma 1942 in 1945 (taborišča Frohnleiten, Tann, Himmelberg, Seligenporten)

Temačnega dne, 4. avgusta 1942, so nacistični okupatorji Valentina skupaj z mamo in brati iz domačega Skorna odpeljali v osnovno šolo v Celju, kjer so njega in druge otroke iztrgali iz rok mater ter jih poslali v prevzgojo v mladinska taborišča. Njegovega očeta so ustrelili kot talca, mater pa odpeljali v taborišče Auschwitz. Valentin je bil takrat star devet let.

V taboriščih so pričeli z prevzgojo in ponemčevanjem otrok na vseh področjih življenja. Učili so jih raznih iger, nemških pesmi, matematike, nemške slovnice, nemške govornice in nemške zgodovine, dekleta tudi razna ročna dela. Fante so urili tudi v vojaških veščinah in jih uvajali v vojaški red. Morali so pomagati v kuhinji, pralnici, starejši otroci pa so hodili na delo tudi v bližnje tovarne in na kmetije. Vse so vzgajali v duhu vojaškega reda in discipline. V taboriščih je bilo prepovedano govoriti slovensko in ker sprva niso znali nemško, so lahko tudi po cele dneve molčali, vsak njihov korak je bil nadzorovan in ustrahovan, vsak napačen pa strogo kaznovan. Z njimi so delali, kakor da niso ljudje, lastili so se jih, kakor da so stvari in predmeti, ki jih lahko odlagajo in prelagajo. Mnoge so večkrat premestili v druga taborišča po Nemčiji. Vsa pisma, ki so jih v nekaterih taboriščih lahko pisali domov, starim staršem ali sorodnikom v druga taborišča, so morala biti napisana v nemščini. Vedno so morali paziti, kaj pišejo. Niso smeli govoriti resnice, morali so samo povedati, da se imajo lepo. Vsa pošta je šla skozi cenzuro, če ni bilo kaj v redu, je enostavno niso odposlali. Prejemali so lahko pošto, napisano le v nemščini, ki je bila vsa pregledana. Skriti, tihi pogori v slovenskem jeziku, potihno in naskrivaj zapeta domača pesem so bili njihovi edini in najlepši trenutki njihovega izgnanstva. Z vsem srcem so upali, da se nekoč le vrnejo domov. Uspelo jim je, da so jih naučili nemško, to je bilo pa tudi vse. Njihova srca so ostala slovenska. Kljub temu, da so v času izgnanstva prestali veliko gorja in težkih trenutkov, niso mogli uničiti njihove vedoželjnosti ter otroške duhovitosti. Tako so velikokrat tudi marsikatero ušpičili. Tako Valentin nikoli ne bo pozabil, kako je s fanti v mehnični delavnici v lasti lastnika neke pivovarne, misleč, da gre za turški med, poskusil parafin. In kako so pri pouku namesto »Wir maschieren geradeaus peli« »wir maschieren gerade nach Haus«. Ko so oblasti l. 1944 izdale odlok, da lahko starši in drugi sorodniki iz taborišč zaprosijo, za obisk njihovih otrok, je Valentinu uspelo priti na obisk v taborišče Tann k njegovi stari mami, kjer pa stare ženice, ki je sedela v dnevnem prostoru v toplem jopiču ob peči, sprva ni takoj prepoznal. Še danes se spominja, kako neutolažljivo je zaradi tega jokal, saj se je počutil, kot da bi jo izdal. Ko se je Valentin po 3 letih izgnanstva, pri svojih dvanajstih letih, skupaj z brati vrnil v svoj domači kraj, je našel izropano hišo, v kateri so

živeli tuji ljudje. Tako jih je ob prihodu domov čakal še boj za njihov dom. Stike z ljudmi, ki so v svojem življenju doživeli enako zgodbo, ohranja še danes.

5.4 ŽIVLJENJE OTROK PRISELJENIH STARŠEV

Intervju smo opravili z devetimi učenci naše šole, katerih oba starša ali eden od njiju, prihajajo iz tujine. S postavljenimi vprašanji smo želeli ugotoviti, kakšen vpliv ima to dejstvo na njihovo vsakdanje življenje. Postavili smo jim naslednja vprašanja:

- Se s starši kdaj pogovarjate o njihovi domovini, vam pripovedujejo o svojem življenju tam, o navadah, običajih okolja ter o samih vzrokih njihove selitve?
- So vas naučili njihovega maternega jezika? Ali ga uporabljate pri vsakdanjem družinskem sporazumevanju?
- Praznujete njihove praznike, ohranjate kakšen običaj njihovega prvotnega okolja?
- Ali se z njimi vračate v njihovo domovino? Ste tudi vi spoznali njihove tamkajšnje sorodnike, prijatelje, imate z njimi stik?
- Ste bili kdaj kot otroci tujih oz. priseljenih staršev deležni kakšnih negativnih opazk, nestrpnosti?
- Kako to dejstvo, da ste otrok priseljenih, vpliva na vas? Jemljete to kot prednost, slabost?

Učenci priseljenih staršev iz tujine se s svojimi starši pogovarjajo o njihovem življenju pred selitvijo in poznajo razloge za selitev. Vsi so se naučili njihovega maternega jezika in polovica se z njimi v vsakdanjem družinskem življenju v njem tudi sporazumeva. Večina jih praznuje praznike, predvsem verske, vsi pripravljajo tradicionalno hrano, stik z domovino njihovih staršev pa jim predstavlja tudi tradicionalna glasba. Vsi se vsaj enkrat na leto odpravijo v domovino staršev, kjer so spoznali sorodnike in dobili nove prijatelje. Zaradi dejstva, da so otroci tujcev, je večina žrtev žaljivk, zmerjanja, posmehovanja, celo izključevanja iz družbe. Kljub zavračanju s strani njihovih vrstnikov, pa je za vse dejstvo, da so otroci tujcev, prednost (zaradi znanja več jezikov, obiskov tujih držav, spoznavanja novih kultur), na kar so tudi sami zelo ponosni.

5.5 POVZETEK IN UGOTOVITVE

Z opravljenimi intervjuji smo se naučili, da migracije niso le fizični premiki, povezani s prečkanjem državnih meja. Migracije pomenijo tudi prečkanje in premagovanje socialnih, ekonomskih, kulinarčnih, kulturnih, časovnih, jezikovnih ... meja, pa tudi in predvsem tistih, ki si jih postavimo in nekatere med njim trdno zasidramo v naših glavah sami. Tako migranti ne menjajo le začasnega ali stalnega bivališča, državljanstva, hišne številke; zamenjajo tudi jezik, modo, hrano, boga, glasbo ... Migracije lahko širijo meje obzorij, prinašajo novo znanje, nove izkušnje in nas bogatijo. Tesno so povezane tudi z vprašanjem in mejami človečnosti oz. humanosti.

Kljub temu, da se zgodbe migrantov precej razlikujejo, jih povezujejo želje po izboljšanju življenjskega standarda, pridobivanju novih znanj, izkušenj pa tudi želja po uresničitvi življenjskih sanj. Mnogo tujcev se je v Šmartno ob Paki priselilo, ker so v kraju že imeli svojo družino, sorodnike ali znance. Vsi so kljub neznanju jezika in težkemu slovesu od svojih dragih storili ta pogumni korak, ki jih je vodil v neznano, negotovo življenje, ki se je pri vseh začelo z (bolj ali manj) velikim, (manj) prijetnim šokom, težkim začetkom in precej mešanimi občutki. Kljub neznanju jezika, ki je bil za veliko večino največja težava v novem okolju, so se migrantje v novo okolje dobro vključili (dobili nove prijatelje, si poiskali službo, ustvarili družino), mnogi med njimi pa so razvili tudi občutek popolne pripadnosti novemu okolju. Kot tujec, če izvzamemo primer prisilne selitve med vojno, nihče ni bil žrtev nasilja, nestrpnosti, domačini so jih lepo sprejeli. Večina od njih o vrnitvi v prvotno okolje ne razmišlja, domotožje pa blažijo z rednimi stiki z družinami in s prijatelji, ki so jih zapustili, največkrat preko socialnih omrežij in obiski domovine. Jezik, hrana, praznovanja verskih praznikov pa predstavljajo najpogostejše stike s prvotnim okoljem in kulturo. Nihče od priseljenih ni imel težav z nestrpnostjo, kar pa ne moremo trditi za njihove potomce. Otroci staršev, ki so se v Šmartno ob Paki priselili iz tujine, so pogosto žrtve nestrpnosti s strani vrstnikov v šoli. Le-ti jih najpogosteje zmerjajo, žalijo, se iz njih norčujejo in se jim posmehujejo ali jih celo izključijo iz družbe. To je doživela velika večina naših intervjuvanih učencev. Toda kljub temu, dejstvo, da so starši tujcev, sprejemajo kot pozitivno, na svoje starše in na korenine so ponosni.

Naši intervjuvanci so se selili iz različnih vzrokov in v različnih časovnih obdobjih. Med priseljenimi v Šmartno ob Paki so bili sogovorniki, zlasti moški, ki so v Šmartno ob Paki prišli v 70-ih letih 20. stoletja. V času, ko je Slovenija kot del Jugoslavije postala s svojo industrializacijo privlačna za prebivalce iz drugih jugoslovanskih republik, zlasti iz Hrvaške ter Bosne in Hercegovine. Zaradi želje po boljši prihodnosti so iz omenjenega območja prihajali migrantje tudi v kasnejših letih. Po l. 2000 sta zaradi enakega razloga prišli tudi naši sogovorniki iz Ukrajine. V Šmartnem ob Paki so mnogi od njih že imeli svoje sorodnike ali prijatelje.

Med našimi sogovorniki so bili tudi t. i. gastarbajterji oz. zdomci. Posamezniki, ki so se zlasti v 60-ih in 70-ih letih 20. stoletja odpravili kot mnogi Slovenci takrat, na začasno, organizirano delo v industrijsko razvite države Zahodne in Severne Evrope, zlasti v Zvezno republiko Nemčijo.

Med našimi sogovorniki smo spoznali tudi gospoda Valentina, t. i. ukradenega otroka, ki so ga nacistični okupatorji med letoma 1942–45, ko je imel 9 let ločili od družine in ga poslali v prevzgojo v nemška mladinska taborišča.

Danes pa se čez meje slovenske države ali pa v večja slovenska mesta odseljuje (že v času študija) iz Šmartnega ob Paki, tako kot iz drugih slovenskih krajev, veliko mladih z visokošolsko izobrazbo. Na tujem iščejo priložnosti, ki jim jih majhna podeželska občina in njihova domovina ne nudita.

Migracije so družbeni pojav, ki smo mu priča skozi vso zgodovino človeštva. Razlogi zanje ostajajo skozi zgodovinska obdobja zelo podobni, razvoj tehnologije in znanosti pa je močno spremenil njihovo dinamiko in podobo. Če je bilo v antični Grčiji gostoljubje do tujcev tako častivredna vrlina, da je moral vsak »izkazati gostoljubje in zaščititi kateregakoli tujca, ki je potrkal na vrata«³¹, nam realnost kaže, da danes temu ni več tako.

³¹ Žbontar, Obrabi migracij, <https://revije.ff.uni-lj.si/arshumanitas/article/view/1030>, 18. 3. 2018.

Med odseljenimi je veliko takšnih, ki so ime Šmartnega ob Paki ponosno ponesli v svet (nogometni trener Bojan Prašnikar, alpska smučarka Ana Drev, nogometaš Nik Omladič, ilustrator Marko Rop). Priseljenci pa s svojo kulturno podobo, znanjem in delom bogatijo naš kraj in pišejo zgodbe o njihovem in našem skupnem uspehu. Šmartno ob Paki pa je za vedno ostal oz. postal dom mnogih migrantov, čeprav morda za nekatere med njimi ne eden in edini; saj, kot smo se skozi raziskovalno nalogo naučili, dom je tam, kjer si srečen.

6 ZAKLJUČEK

»Za svet, v katerem živimo, nič ne velja bolj kot nenehno spreminjanje in gibanje. Sem sodi gibanje ljudi. Iz dežele v deželo. Iz kraja v kraj. Iz prvih v druge domovine.«³²

Migracije so del vseh nas, a kljub temu smo člani zgodovinskega krožka, ko smo se začeli pogovarjati o njih, vedeli le malo. O priseljevanju v občino Šmartno ob Paki smo znali povedati le to, da so priseljenci veliko bolj odprti in družabni od domačinov, da jih je v Šmartno ob Paki privabilo mirno okolje in bližina avtoceste ter mestnih središč. Kdo so, od kod prihajajo, kdaj so v našo bližino prišli, kakšne so njihove zgodbe ... vse to je bila za nas neznanka, ki smo jo z raziskovanjem statističnih podatkov, z opravljeno anketo in intervjuji počasi odkrivali.

Občina Šmartno ob Paki velja (izjema je bila nekaj posameznih let – 2008, 2010, 2013, 2014 in 2016) za občino priseljevanja, predvsem iz bližnjih mestnih občin. Občina je privlačna zaradi svoje bližine in dokaj dobre povezave s kraji, ki ponujajo večje zaposlitvene možnosti. Njeno podeželsko okolje in naravni pogoji so prijetni za bivanje, ugodnejše pa so tudi cene zemljišč ter nepremičnin. Zaradi nizke stopnje razpoložljivih delovnih mest je Šmartno ob Paki občina, kjer ljudje zaradi ugodnih naravnih pogojev bivajo, na delo pa se vozijo v druge občine, predvsem Šaleške ter Zgornje in Spodnje Savinjske doline, vedno več pa se jih vozi na delo tudi v Ljubljano. Tako je počasna rast števila prebivalstva, ki smo mu v občini Šmartno ob Paki priča v zadnjih letih, bolj kot odraz naravnega posledica pozitivnega selitvenega prirastka. V zadnjih nekaj letih je opazen trend povečanega priseljevanja in odseljevanja, ki pa zaradi relativne enakomernosti na skupni selitveni prirastek posledično nima vpliva. Povprečni skupni selitveni prirast v obdobju 1995–2016 znaša približno 18 priseljenih oseb več kot odseljenih. V Občini Šmartno ob Paki je porast selitvenega gibanja (priseljevanje tujih državljanov) dosegel najvišjo stopnjo v obdobju 1981–1991. Med priseljenci prevladujejo osebe iz iste statistične regije, predvsem iz sosednjih mestnih občin, tujih priseljencev pa je največ iz držav nekdanje Jugoslavije, po letu 2000 pa prične naraščati tudi število priseljencev iz držav EU in drugih evropskih držav. V letih po osamosvojitvi je med odseljenimi vedno več mladih, predvsem tistih z višjo in visoko izobrazbo, ki zaradi ekonomsko-socialnih vzrokov zapuščajo domače okolje. Delež njihovega odseljevanja sicer še ni dosegel takšnih razsežnosti kot v nekaterih drugih delih Slovenije.

Šmartno ob Paki je občina z visokim deležem dnevnik delovnih migrantov. Leta 2016 se je na delo v druge občine vozilo okoli 80 % delovno aktivnih oseb, kar je rekordni delež. Poleg števila delovnih migrantov pa se povečuje tudi število občin, kamor se ljudje vozijo na delo. Ne glede na nižje število delovnih mest je zaznati tudi porast delavcev, ki se vozijo na delo v občino Šmartno ob Paki iz drugih občin, tudi njihov delež je v obdobju 2010–2016 postal najvišji v zadnjem letu.

Po podatkih ankete, v katero je bilo vključenih okoli 15 % prebivalcev občine Šmartno ob Paki, se jih je kar 75 % v svojem življenju že selilo, največ med starejšimi nad 65 let. Ženske so se selile nekoliko pogosteje kot moški, največ v starostni skupini med 16 in 65 let. Več anketirancev je zamenjalo stalno kot pa začasno bivališče. Pogostejše med anketiranci pa so

³² Kobolt Alenka, Zdej smo od tu – a smo še Čefurji?, str. 15.

menjave začasnega bivališča (en anketiranec je menjal začasno bivališče 10 krat, medtem ko je najvišje število menjav stalnega bivališča 6-krat). Najpogostejši vzroki selitev v vseh starostnih skupinah so povezani z ustvarjanjem doma in družine (63 %), sledijo vzroki, povezani s šolanjem in študijem (14 %) in službo oz. zaposlitvijo (14 %). Zelo malo anketiranih se je selilo zaradi zdravstvenih težav, naravnih nesreč in vojn. Anketiranci so dopisali še naslednje razloge selitev: najpogosteje iskanje mirnega življenjskega okolja, reorganizacija družine (razveza), moški, starejši od 65 let, so za razlog svoje selitve dodali še služenje vojaškega roka, k selitvi pa so bili nekateri tudi prisiljeni, in sicer zaradi ugrezanja tal na mestu kopanja premoga. Med različnimi vrstami selitev glede na prostor prevladujejo v okviru vseh starostnih skupin selitve med različnimi občinami znotraj iste regije (35 %), nekaj manjši je delež selitev znotraj občine (22 %), sledijo selitve iz mesta na deželo (18 %), z dežele v mesto (10 %), med različnimi regijami znotraj države (10 %), zelo majhen je delež selitev med različnimi državami (5 %), med vsemi anketiranci pa se je le ena oseba selila med celinami (Azija). Pri meddržavnih selitvah prevladujejo selitve v/iz Bosne in Hercegovine (25 %), Nemčije (22 %), Kosova (19 %), Švice (10 %), Ukrajine (9 %), Hrvaške (6 %), po ena oseba se je selila iz oz. v Indonezijo, Rusijo, Francijo. Le 4 % anketirancev se je v Slovenijo in tudi v Šmartno ob Paki priselilo, največ iz starostne skupine med 16 in 65 let, in sicer le nekoliko več žensk (53 %) kot moških (47 %). Največ jih je prišlo iz Bosne in Hercegovine (8 oseb), nato Kosova (5 oseb), Ukrajine (4 osebe), po ena oseba pa iz Rusije in Nemčije. Kot najpogostejši razlog priselitve so navedli službo, zaposlitev oz. izboljšanje življenjskega standarda, ker so tukaj že imeli sorodnike, zdravstvene težave, vojne, ena oseba pa je bila otrok slovenskih zdomcev. V občino Šmartno ob Paki pa se je priselilo kar 52 % vseh anketirancev. Večina anketirancev v vseh starostnih skupinah je kot najpogostejši razlog priseljevanja v Šmartno ob Paki navedlo ustvarjanje družine (29 %), nato gradnjo hiše, reševanje stanovanjskega problema (16 %), nakup nepremičnine in ugodno ceno nepremičnin (16 %). Mnoge so v občino privabili mirno okolje in lepa narava (14 %), bližina avtoceste in mestnih središč (10 %), družinske korenine, pomoč staršem oz. starim staršem (5 %). Nekaj se jih je priselilo tudi zaradi bližine službe (2 %), prijaznega okolja za vzgojo in odraščanje otrok (1 %) pa tudi zaradi zaposlitve v kraju, dobrih in prijaznih ljudi, šolanja, zdravstvenih težav ter strnjenosti vseh storitev na enem mestu. Med občani Šmartnega ob Paki prevladujejo dnevne migracije do 50 km. Na vprašanje Ali morda razmišljate o selitvi, je pritrdilno odgovorilo 11 % vseh anketiranih, največji je delež med mladimi do 15 let, med spoloma pa več žensk kot moških. Za najpogostejše razloge razmišljanja o selitvi so anketiranci navedli ustvarjanje doma in družine (35 %), zaposlitev oz. službo (32 %), izobraževanje (20 %), izgradnjo avtoceste skozi kraj v prihodnosti (7 %), slabe medsosedske odnose (4 %), selitev v dom upokojencev (2 %).

Z opravljenimi intervjuji smo se naučili, da migracije niso le fizični premiki, povezani s prečkanjem državnih meja. Migracije pomenijo tudi prečkanje in premagovanje socialnih, ekonomskih, kulinarčnih, kulturnih, časovnih, jezikovnih ... meja, pa tudi in predvsem tistih, ki si jih postavimo in nekatere med njim trdno zasidramo v naših glavah sami. Tako migranti ne menjajo le začasnega ali stalnega bivališča, državljanstva, hišne številke, zamenjajo tudi jezik, modo, hrano, boga, glasbo ... Migracije lahko širijo meje obzorij, prinašajo novo znanje, nove izkušnje in nas bogatijo. Kljub temu, da se zgodbe migrantov precej razlikujejo, jih povezujejo želja po izboljšanju življenjskega standarda, pridobivanju novih znanj, izkušenj pa tudi želja po uresničitvi življenjskih sanj. Mnogo tujcev se je v Šmartno ob Paki priselilo, ker so v kraju že imeli svojo družino, sorodnike ali znanca. Vsi so kljub neznanju jezika in težkemu slovesu od

svojih dragih storili ta pogumni korak, ki jih je vodil v neznano, negotovo življenje, ki se je pri vseh začelo z (bolj ali manj) velikim, (manj) prijetnim šokom, težkim začetkom in precej mešanimi občutki. Kljub neznanju jezika, ki je bil za veliko večino največja težava v novem okolju, so se migrantje v novo okolje dobro vključili (dobili nove prijatelje, si poiskali službo, ustvarili družino), mnogi med njimi pa so razvili tudi občutek popolne pripadnosti novemu okolju. Kot tujec nihče ni bil žrtev nasilja, nestrpnosti, domačini so jih lepo sprejeli. Večina od njih o vrnitvi v prvotno okolje ne razmišlja, domotožje pa blažijo z rednimi stiki z družinami in prijatelji, ki so jih zapustili, največkrat preko socialnih omrežij in obiski domovine. Jezik, hrana, praznovanja verskih praznikov in tudi tradicionalna glasba predstavljajo najpogostejše stike s prvotnim okoljem in kulturo. Nihče od priseljenih ni imel težav z nestrpnostjo, kar pa ne moremo trditi za njihove potomce. Otroci staršev, ki so se v Šmartno ob Paki priselili iz tujine, so pogosto žrtve nestrpnosti s strani vrstnikov v šoli. Le-ti jih najpogosteje zmerjajo, žalijo, se iz njih norčujejo in se jim posmehujejo ali jih celo izključijo iz družbe. To je doživela velika večina naših intervjuvanih učencev. Toda kljub temu, dejstvo, da so starši tujcev, sprejemajo kot pozitivno, na svoje starše in na korenine so ponosni.

Človeška vrsta je že (od) nekdanj tudi selitvena vrsta, homo sapiens je tudi (od) nekdanj homo migrants. A oblike, lastnosti, poteze migracij, struktura migrantov in vse, kar sodi zraven, ni ostalo enako. Migracije so bile, so in bodo odvisne od družbenih odnosov, razvitosti prometnih sredstev, informacijskih tehnologij in še česa.³³ Ravno odkrivanje različnih dejavnikov, ki vplivajo na migracije, pa je lahko spodbuda za nadaljnje raziskovanje.

³³ Mlekuž, ABC migracij, str. 28.

KDO SMO BILI MLADI ZGODOVINARJI IN KAJ SMO SE SKOZI IZDELAVO RAZISKOVALNE NALOGE NAUČILI

Med izdelavo raziskovalne naloge smo se mladi zgodovinarji naučili, kako samo nalogo izdelati, kako poiskati in vire in literaturo, kako narediti anketo in opraviti intervju ter kako pridobljene podatke obdelati in jih analizirati.

Pod mentorstvom učiteljice Darje Kugonič (organizirala naše delo, nas učila, vodila, spodbujala ...) smo raziskovali mladi zgodovinarji:

- Neža Centrih, 7. a (sodelovala pri sestavi ankete, vnašala podatke anket, analizirala intervjuje, sestavila uvod, avtorica slikovnega gradiva, obdelava rezultatov anket),
- David Crnjac, 7. b (opravil intervju),
- Valentina Friškovec, 6. b (opravila intervju, obdelava anket),
- Oskar Hudolin, 7. a (opravil intervjuje, analiziral ankete, vnašal podatke, analiziral intervjuje in rezultate anket),
- Matej Jager 7. b (analiziral ankete, vnašal podatke, opravil intervju, pisal zaključke),
- Tajda Jager, 9. b (opravila intervju),
- Nika Kačičnik 7. a (sodelovala pri sestavi ankete, avtorica slikovnega gradiva, sestavila uvod, opravila intervju),
- Leon Kreft, 8. a (pregledal statistične podatke za občino Šmartno ob Paki in jih analiziral),
- Nina Kumer, 6. b (analizirala ankete),
- Tia Pejovnik, 7. b (sodelovala pri sestavi ankete),
- Rok Pirečnik, 8. a (pregledal statistične podatke za občino Šmartno ob Paki in jih analiziral),
- Manca Poberžnik, 7. b (sodelovala pri sestavi ankete),
- Vida Ramšak, 7. a (sodelovala pri sestavi ankete, analizirala intervjuje in rezultate anket),
- Petra Rogel, 7. a (vnašala podatke anket in jih analizirala),
- Elisa Thaqi, 9. b (opravila intervju),
- Maša Urleb, 7. a (sodelovala pri sestavi ankete),
- Aishe Vezaj, 6. b (opravila intervju),
- Ana Videmšek, 7. a (vnašala podatke anket in jih analizirala),
- Maja Zep, 9. b (opravila intervju).

7 ZAHVALA

Zahvalili bi se radi vsem, ki so nam pomagali pri izdelavi raziskovalne naloge:

- vsem učenkam in učencem od 6. do 9. razreda, njihovim družinam, sorodnikom in znancem, ki so izpolnili anketo;
- vsem informatorjem za pogovor iskrena hvala, ker so nam odprli vrata v svoje doživljanje, izkustva, v svoje življenjske zgodbe;
- gospem Petri Vnuk, Sandri Omladič, Katarini Čokl, ki so raziskovalno nalogo lektorirale;
- vsem, ki so nam kakorkoli pomagali pri nastajanju te naloge, a jih nismo omenili;
- mentorici Darji Kugonič za spodbudno vodenje in vsestransko pomoč.

8 VIRI IN LITERATURA

Ustni viri

- Vesna Barbetti, Rečica ob Paki, 20. marec 2018.
- Ivan Crnjac, Podgora, 19. marec 2018.
- Sara Germ, Šmartno ob Paki, 12. marec 2018.
- Hubert Golob, Šmartno ob Paki, 20. marec 2018.
- Viktor Jager, Rečica ob Paki, 7. marec 2018.
- Viktorija Ježovnik, Luxembourg, 27. februar 2018 (pisne odgovore na vprašanja smo pridobili po elektronski pošti).
- Matjaž Kačičnik, Šmartno ob Paki, 15. marec 2018.
- Svitlana Kiyashchenko, Šmartno ob Paki, 1. marec 2018.
- Domen Kolšek, Nusbaum, 1. marec 2018 (pisne odgovore na vprašanja smo pridobili po elektronski pošti).
- Ema Koprivc, Šmartno ob Paki, 12. marec 2018.
- Fikreta Koprivc, Šmartno ob Paki, 6. marec 2018.
- Janko Kopusar, Šmartno ob Paki, 15. marec 2018
- Mojca Kumer, Duea Carrare, 2. marec 2018 (pisne odgovore na vprašanja smo pridobili po elektronski pošti).
- David Kuprešak, Šmartno ob Paki, 12. marec 2018.
- Nik Omladič, Braunschweig, 12. marec 2018 (pisne odgovore na vprašanja smo pridobili po elektronski pošti).
- Ljubica Pavič, Šmartno ob Paki, 14. marec 2018.
- Alojz Podbregar, Slatina, 2. marec 2018.
- Bojan Prašnikar, Šmartno ob Paki, 15. marec 2018.
- Jan Pavel Pungartnik, Šmartno ob Paki, 12. marec 2018.
- Marko Rop, Gorenje, 1. marec 2018.
- Theodor Julius Solonsson, Islandija, 25. marec 2018 (pisne odgovore na vprašanja smo pridobili po elektronski pošti).
- Alexei Sovilj, Šmartno ob Paki, 12. marec 2018.
- Valentin Stakne, Paška vas, 20. marec 2018.
- Elvira Thaqi, Šmartno ob Paki, 2. marec 2018.
- Erona Thaqi, Šmartno ob Paki, 12. marec 2018.
- Elena Thouruk, Rečica ob Paki, 1. marec 2018.
- Ajshe Vezaj, Šmartno ob Paki, 12. marec 2018.
- Sherif Vezaj, Šmartno ob Paki, 7. marec 2018.
- Maja Zep, Šmartno ob Paki, 12. marec 2018.

Pisni viri in literatura

- Bučar Ručman Aleš, Migracije in kriminaliteta: Pogled čez meje stereotipov in predsodkov, Založba ZRC, Ljubljana 2014.
- Demografska študija za občino Šmartno ob Paki. Dostopno na: Občina Šmartno ob Paki – demografski podatki, <http://www.smartnoobpaki.si/wp-content/uploads/2011/03/DS-Smartno-ob-Paki.pdf>, 15. 3. 2018.
- Kobolt Alenka, Zdej smo od tu – a smo še čefurji, 12 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o., Ljubljana, 2002.
- Migration, mobility and social policy. Dostopno na: <https://www.migration.unt.edu.mk/>, 23. 3. 2018.
- Milharčič Hladnik Mirjam, Mlekuž Jernej, Krila migracij po meri življenjskih zgodb, Založba ZRC, Ljubljana, 2009.
- Mlekuž Jernej, ABC migracij, Založba ZRC, Ljubljana, 2011.
- National migration sries. Dostopno na: <https://blog.id.com.au/tag/migration/>, 14. 2. 2018.
- Občina Šmartno ob Paki. Predstavitev občine, <http://www.smartnoobpaki.si/predstavitev>, 3. 3. 2018.
- Statistični urad Republike Slovenije – Presečni pregledi vsebin. Podatki po občinah, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Obcine/Obcine.asp>, 6. 3. 2018.
- Statistični urad Republike Slovenije – Popisni podatki. Popis prebivalstva, gospodinjstev, stanovanj in kmečkih gospodarstev v Republiki Sloveniji v letu 1991, http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/70_popis/02_05565_L_1991/02_05565_L_1991.asp, 19. 2. 2018.
- Statistični urad Republike Slovenije – Popisni podatki. Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, Slovenija, 2002, <http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Popis2002/Popis2002.asp>, 21. 2. 2018.
- The truth about migration: how it will reshape our world, Dostopno na: <https://www.newscientist.com/article/mg23030680-700-the-truth-about-migration-how-it-will-reshape-our-world/>, 15. 2. 2018.
- Završnik Stanislava, Preveč je bilo solza, samozal. S. Završnik, Kamnik, 1998.
- Žbontar Zora, Obrazi migracij, <https://revije.ff.uni-lj.si/arshumanitas/article/view/1030>, 18. 3. 2018.

9 PRILOGE

PRILOGA 1: ANKETA

MIGRACIJE MED OBČANI ŠMARTNEGA OB PAKI

Smo učenci zgodovinskega krožka OŠ bratov Letonja Šmartno ob Paki. V letošnjem šolskem letu raziskujemo migracije med občani Šmartnega ob Paki. Zanima nas, če ste se v svoji daljni ali bližnji preteklosti morda selili ter kakšni so bili vzroki in oblike vaših selitev. Vljudno vas prosimo, da rešite anketo in tako prispevate svoj, za nas neprecenljiv, delček k naši raziskovalni nalogi.

1. Prosim obkrožite:

Starost: a) do 15 let b) 16–65 let c) nad 65 let
Spol: M Ž

2. Ali ste se v svoji daljni ali bližnji preteklosti kdaj selili? a) DA b) NE

3. Kolikokrat ste zamenjali stalno bivališče?

- a) nikoli
- b) 1 x
- c) večkrat, napišite kolikokrat: _____

4. Kolikokrat ste zamenjali začasno bivališče?

- a) nikoli
- b) 1 x
- c) večkrat, napišite, kolikokrat: _____

5. Obkrožite, kakšni so bili vzroki vaše dosedanje selitve oz. selitev. Obkrožite lahko več odgovorov.

- a) šolanje, študij
- b) služba, zaposlitev
- c) ustvarjanje doma in družine
- č) naravne nesreče
- d) zdravstvene težave
- e) vojne
- f) drugi razlogi, prosim, napišite, kateri: _____

6. Obkrožite vrsto vaše dosedanje selitve oz. selitev glede na prostor. Obkrožite lahko več odgovorov.

- a) znotraj občine
- b) med različnimi občinami znotraj iste regije
- c) med različnimi regijami znotraj države
- d) iz dežele v mesto
- e) iz mesta na deželo
- f) med različnimi državami. Prosim če nam zaupate ime države: _____
- g) medcelinske. Prosim, če nam zaupate ime celine: _____

7. Prosimo vas, zaupajte nam število kilometrov, ki jih opravite v okviru vaših dnevnih selitev (služba, šola ...). Pri tem upoštevajte dolžino povratne poti.

- a) do 50 km
- b) 50–100 km
- c) 100–200 km
- d) 200–300 km
- e) več kot 300 km

8. Ali ste se v Slovenijo priselili? DA NE

Če ste odgovorili pritrdilno, vas prosimo, da navedete razlog, zakaj ste izbrali Slovenijo.

9. Ali ste se v občino Šmartno ob Paki priselili? DA NE

Če ste odgovorili pritrdilno, vas prosimo, da navedete razlog, zakaj ste izbrali ta kraj.

10. Ali morda razmišljate o selitvi? DA NE

Če ste odgovorili pritrdilno, prosimo, odgovorite na 11. vprašanje.

11. Kaj je glavni razlog vašega razmišljanja o selitvi?

- a) šolanje, študij, praksa
- b) zaposlitev, služba
- c) osebni vzroki (ustvarjanje doma, družine, poroke, reševanje stanovanjskega problema ...)
- d) drugo: _____

HVALA ZA VAŠE SODELOVANJE!

PRILOGA 2: VPRAŠANJA ZA INTERVJU

MIGRACIJE MED OBČANI ŠMARTNEGA OB PAKI

Smo učenci zgodovinskega krožka OŠ bratov Letonja Šmartno ob Paki. V letošnjem šolskem letu raziskujemo migracije med občani Šmartnega ob Paki. Vljudno vas prosimo, če nam zaupate del svoje zgodbe in tako prispevate svoj, za nas neprecenljiv, delček k naši raziskovalni nalogi.

VPRAŠANJA ZA INTERVJU Z OSEBAMI, PRISELJENIMI V ŠMARTNO OB PAKI

ŽIVLJENJE PRED PRIHODOM V SLOVENIJO

1. Kakšno je bilo vaše življenje, preden ste prišli v Slovenijo (kaj ste počeli, kako ste živeli ...)?
2. Kateri so bili vzroki za vašo selitev?
3. Kako je prišlo do tega, da ste prišli v Slovenijo oz. ravno Šmartno ob Paki. (Ste koga v kraju že poznali? Vam je kdo pomagal?)?
4. Ste si želeli iti ali bi raje ostali doma? Kaj oz. koga vam je bilo najtežje zapustiti ob selitvi?
5. Ste se priselili sami ali se je z vami priselil še kdo?

DOŽIVLJANJE SELITVE

6. Ali se še spominjate dneva, ko ste prišli v nov prostor? Kakšna so bila vaša občutja, vaše misli, prvi vtisi? Česa se najbolj spomnite, česa ne boste nikoli pozabili?
7. Kakšna sprememba je bila to za vas (Je bila zelo velika, ste doživeli kakšen šok, je bilo tukaj kaj zelo drugače kot v kraju, od koder ste prišli?)?

ŽIVLJENJE V NOVEM OKOLJU

8. S kakšnimi problemi in ovirami ste se srečevali ob prihodu v novo okolje, ste pogrešali oz. potrebovali kakršno koli pomoč?
9. Kaj je bila vaša največja ovira pri vključevanju v novo okolje (jezik, pridobivanje informacij ...)?
10. Kako ste si uredili življenje v novem okolju (ustvarili družino in nov krog prijateljev, poiskali službo ...)?
11. So vas ljudje v ožji okolici vzeli za svoje, za sebi enake (se družite s sosedi, bi lahko rekli, da ste našli nove prijatelje)?
12. Ste imeli kdaj kot tujec kakšne težave, ste bili kdaj žrtev kakršnekoli nestrpnosti ali nasilja?
13. Ste razvili občutek pripadnosti novemu okolju?
14. Katere navade oz. običaje novega okolja ste prevzeli in vzeli za svoje?

SPOMIN IN OHRANJANJE STIKA Z MATIČNO DOMOVINO

15. Kaj oz. koga najbolj pogrešate iz svojega prvotnega okolja? Kakšne spomine imate na domači kraj?

16. Ali ohranjate stik, tradicijo in običaje svojega prvotnega okolja in na kakšen način (preko jezika, tradicionalne hrane, obiski domovine, s praznovanji)?
17. Imate še vedno stike s sorodniki, prijatelji iz matične domovine? Kako jih ohranjate?
18. Za katero okolje bi se opredelili, da je sedaj vaše domače okolje? Kje je vaš pravi dom?
19. Bi se želeli vrniti v matično domovino za vedno ali živeti tukaj in tam?

VPRAŠANJA ZA INTERVJU Z OSEBAMI, OSELJENIMI IZ ŠMARTNEGA OB PAKI

ŽIVLJENJE PRED PRIHODOM V TUJO DRŽAVO

1. Kakšno je bilo vaše življenje, preden ste se preselili?
2. Kateri so bili vzroki vaše selitve?
3. Kaj oz. koga vam je bilo najtežje zapustiti ob selitvi? Ste si želeli iti ali bi raje ostali doma?
4. Ste se preselili sami ali se je z vami preselil še kdo?

DOŽIVLJANJE SELITVE

5. Ali se še spominjate dneva, ko ste prišli v novo okolje? Kakšna so bila vaša občutja, vaše misli, prvi vtisi? Česa se najbolj spomnite, česa ne boste nikoli pozabili?
6. Kakšna sprememba je bila to za vas? Je bila zelo velika, ste doživeli kakšen šok, je bilo tam kaj zelo drugače kot od kraja, od koder ste prišli?

ŽIVLJENJE V NOVEM OKOLJU

7. S kakšnimi problemi in ovirami ste se srečevali ob prihodu v novo okolje, ste pogrešali oz. potrebovali kakršno koli pomoč?
8. Kaj je bila vaša največja ovira pri vključevanju v novo okolje (jezik, pridobivanje informacij ...)?
9. Kako ste si uredili življenje (poiskali službo, ustvarili družino in nov krog prijateljev ...)?
10. Kako vas je sprejelo okolje, so vas ljudje v ožji okolici vzeli za svoje, za sebi enake (Se družite s sosedi, bi lahko rekli, da ste našli nove prijatelje?).
11. Ste imeli kdaj kot tujec kakšne težave, ste bili kdaj žrtev kakršnekoli nestrpnosti ali nasilja?
12. Kako ste se vključili v novo okolje, kako se počutite? Ste razvili občutek pripadnosti k družbi?
13. Katere navade oz. običaje novega okolja ste prevzeli in vzeli za svoje?

SPOMIN IN OHRANJANJE STIKA Z MATIČNO DOMOVINO

14. Kaj najbolj pogrešate iz svojega prvotnega okolja? Kakšne spomine imate na domači kraj?
15. Ali ohranjate stik, tradicijo in običaje svojega prvotnega okolja in na kakšen način (preko jezika, tradicionalne hrane, obiski domovine, s praznovanji ...)?
16. Imate še vedno stike s sorodniki, prijatelji iz matične domovine? Kako jih ohranjate?
17. Za katero okolje bi se opredelili, da je sedaj vaše domače okolje? Kje je vaš pravi dom?

18. Bi se želeli vrniti v matično domovino za vedno, ali živeti tukaj in tam?

VPRAŠANJA ZA INTERVJU Z OTROKI, PRISELJENIH STARŠEV IZ TUJINE

1. Se s starši kdaj pogovarjate o njihovi domovini, vam pripovedujejo o svojem življenju tam, o navadah, običajih okolja, o tem, zakaj so se priselili?
2. So vas naučili svojega maternega jezika? Se v družini pogovarjate še v drugem jeziku?
3. Praznujete njihove praznike, ohranjate kakšen običaj njihovega prvotnega okolja, jeste njihovo tradicionalno hrano, poslušate njihovo tradicionalno glasbo?
4. Ali se z njimi vračate v njihovo domovino? Ste tudi vi spoznali njihove tamkajšnje sorodnike, prijatelje, imate z njimi stik?
5. Ste bili kdaj kot otroci tujih oz. priseljenih staršev deležni kakšnih negativnih opazk, nestrpnosti?
6. Kako to dejstvo, da ste otrok priseljenih, vpliva na vas? Jemljete to kot prednost, slabost?
7. Katere so prednosti in slabosti dejstva, da si otrok staršev tuje narodnosti?

PRILOGA 3: REZULTATI ANKETE

Starostna skupina	do 15 let	16–65 let	nad 65 let	Skupaj
Ž	54	124	36	214
M	54	167	39	260
Spol skupaj	108	291	75	474

Ali ste se že kdaj selili?	do 15 let	16–65 let	nad 65 let	Skupaj
DA	44	149	63	356
NE	64	42	12	118

Kolikokrat ste zamenjali stalno bivališče?	do 15 let	16–65 let	nad 65 let	Skupaj
Nikoli	64	84	16	164
1x	27	106	27	160
2x	9	42	13	64
3x	7	33	11	51
4x	-	21	7	28
5x	1	4	1	6
6x	-	1	-	1

Kolikokrat ste zamenjali začasno bivališče?	do 15 let	16–65 let	nad 65 let	Skupaj
Nikoli	85	177	47	309
1x	16	77	20	113
2x	7	11	4	22
3x	-	7	1	8
4x	-	9	3	12
5x	-	5	-	5
6x	-	3	-	3
9x	-	1	-	1
10x	-	1	-	1

Vzroki selitev.	do 15 let	16–65 let	nad 65 let	Skupaj
Šolanje, študij	7	49	10	66
Služba, zaposlitev	4	39	20	63
Ustvarjanje doma in družine	19	218	56	293
Naravne nesreče	-	3	-	3
Zdravstvene težave	3	3	1	7
Vojne	0	3	2	5
Reorganizacija družine (ločitev)	6	2	1	9
Iskanje mirnega okolja	1	5	6	12
Ugrezanje tal zaradi izkopa premoga	-	0	2	2
Služenje vojaškega roka	-	-	3	3

Vrste selitev glede na prostor.	do 15 let	16–65 let	nad 65 let	Skupaj
Znotraj občine	16	95	25	136
Med različnimi občinami znotraj iste regije	15	165	36	216
Med različnimi regijami znotraj države	8	42	10	60
Z dežele v mesto	7	47	9	63
Iz mesta na deželo	8	85	17	110
Med različnimi državami	1	25	7	33
Medcelinske selitve	-	1	-	1
Selitve med različnimi državami.				
Bosna in Hercegovina	-	6	2	8
Švica	-	2	1	3
Indonezija	-	1	-	1
Rusija	-	1	-	1
Nemčija	-	4	3	7
Hrvaška	-	1	1	2
Francija	-	1	-	1
Ukrajina	-	4	-	3
Kosovo	1	5	-	6

Ali ste se v Slovenijo priselili?	do 15 let	16–65 let	nad 65 let	skupaj
DA	1	16	2	19
NE	107	275	73	455
Država bivanja pred selitvijo v Slovenijo.				
Ukrajina	-	4	-	4
Bosna in Hercegovina	-	6	2	8
Nemčija	-	1	-	1
Kosovo	1	4	-	5
Rusija	-	1	-	1
Razlogi priseljevanja v Slovenijo.				
Ker sem imel v Sloveniji sorodnike	-	3	-	3
Zaradi službe	-	4	2	6
Zaradi vojne	-	2	-	2
Ker sem bil otrok slovenskih zdomcev	-	1	-	1
Zaradi zdravstvenih težav	1	2	-	3

Ali ste se v občino Šmartno ob Paki priselili?	do 15 let	16–65 let	nad 65 let	Skupaj
DA	33	170	43	246
NE	75	121	32	228
Razlogi priseljevanja v občino Šmartno ob Paki?				
Gradnja hiše, reševanje stanovanjskega problema	18	22	4	44
Ustvarjanje družine	14	37	21	72
Bližina službe, zaposlitev	-	9	3	12
Družinske korenine, pomoč staršem, starim staršem	3	9	-	12
Nakup nepremičnine, ugodna cena nepremičnine	-	28	12	40
Mirno okolje in lepa narava	3	26	5	34
Prijazno okolje za vzgojo in odraščanje otrok	-	4	-	4
Bližina avtoceste, bližina mestnih središč	-	24	-	24
Dobri ljudje	-	1	-	1
Šolanje	2	-	-	2
Zdravstvene težave	-	1	-	1
Vse storitve na enem mestu	-	-	2	2

Ali morda razmišljate o selitvi?	do 15 let	16–65 let	nad 65 let	Skupaj
DA	18	33	2	53
NE	90	258	73	421
Kaj je glavni razlog vašega razmišljanja o selitvi?				
Šolanje, študij, praksa				14
Zaposlitev služba				23
Osební vzroki (ustvarjanje doma, družine, poroka, reševanje stanovanjskega problema ...)				25
Izgradnje avtoceste				5
Slabi medsosedski odnosi				3
Selitev v dom starejših občanov				1

Dom je tam, kjer si srečen – migracijska podoba Šmartnega ob Paki.

Raziskovalna naloga mladih zgodovinarjev, Osnovna šola bratov Letonja Šmartno ob Paki.
